

N Á R O D O P I S N Á

revue

4/95

revue
revue
revue
revue

NÁRODOPISNÁ REVUE 4/95, ročník V. - 1995

VYDÁVA Ústav lidové kultury, 696 62 Strážnice, ČR

REDAKČNÍ RADA: Hana Dvořáková, Dušan Holý, Josef Jančář, Richard Jeřábek, Eva Krekovičová,
Jan Krist, Martina Pavlicová, Karel Pavlišťík, Miroslav Válka

Šéfredaktor: PhDr. Jan Krist

Tajemnice redakce a sazba: Anna Matyášová

Výtvarná spolupráce: Dana Chatrná

Tisk: LELKA, Dolní Bojanovice

ISSN 0862-8351

N Á R O D O P I S N Á

revue ⁴/₉₅

OBSAH

Alois Hába a Studijní sdružení Velká (<i>Jiří Vysloužil</i>)	183
Vývoj lidových obyčejů na Hlinecku (<i>Ilona Vojancová</i>)	191
Marie Ježková z Dolního Němčí (Portrét současné nositelky lidového tance) (<i>Martina Pavlicová</i>)	195
Jubilejní padesátá Strážnice (<i>Lubomír Tyllner</i>)	203
Slovácký rok v Kyjově (<i>Jan M. Krist</i>)	215
Dětský folklór v Kroměříži (<i>Alena Schauerová</i>)	216
Druhý ročník soutěže malých verbířů v Kunovicích (-pvk-)	217
Hornácké slavnosti (<i>Josef Jančář</i>)	218
V. uherskohradištský festival nástrojů lidové hudby (<i>Jiří Jilík</i>)	220
Slovenský "Ludový odev a textil" (<i>Milan Urbanovský</i>)	220
Výstava k jubileu rožnovského muzea (<i>Jiřina Veselská</i>)	220
Strážnické výstavy (<i>Jarmila Paličková</i>)	222
Výstava v Starej radnici (<i>Milan Urbanovský</i>)	223
Úmluva OSN o odstranění diskriminace žen (<i>Josef Jančář</i>)	223
Guberniální sbírka očima mého otce Karla Vetterla (1898-1979) (<i>Vladimír Vetterl</i>)	223
Slovácký verbuňk (Odpověď na odpověď) (<i>Dušan Holý</i>)	227
Nad Jeřábkovou recenzí bibliografie Václava Frolce (<i>Věra Frolcová</i>)	228
Ztráty a nálezy 2. Ještě k fotografiím z doby NVČ 1895 (R. J.)	229
Za Petrom P. Švorcom (<i>Jarmila Paličková</i>)	230
Jaroslav Čech s odstupem 25 let (<i>Dušan Holý</i>)	231
Malá vzpomínka na R. Kynčla a ještě menší recenze (<i>Dušan Holý</i>)	232
Ivan Dorovský šedesátiletý (<i>Jan Krist</i>)	233
Resumé	234
Ročníkový obsah	235

1. Idea Vladimíra Úlehly

Studijní sdružení Velká byl kolektiv vědců a znalců různých oborů, který vznikl v roce 1931 z iniciativy Vladimíra Úlehly. Hlavním úkolem Studijního sdružení mělo být "*podati vzornou sociologickou monografii vesnice*" a natočit o zdejších životech zvukový film. V rámci tematicky široce pojatého projektu vypracovaného sociologem Arnoštem Inocencem Bláhou bylo pamatováno i na fungování živého sociálního organismu "*v oblasti života estetického*", tedy "*lidového umění, písně, tance a hudby*".¹⁾ Za předmět výzkumu byla vybrána Velká nad Veličkou a její nejbližší okolí, to znamená lokalita a region z národopisného hlediska zvláště charakteristický.

Vladimír Úlehla, hlavní iniciátor a organizátor výzkumu, pozval ke spolupráci celkem 61 osob, mezi nimi etnografy (*Petr Bogatyrev, Antonín Václavík*), sociology (*Arnošt Inocenc Bláha*), divadelníky (*Ferdinand Pujman*), výtvarníky (*Eduard Milén*), fotografy a filmaře (*Karel Plicka*),²⁾ jazykovědce (*František Trávníček*) ad. Výzkum se uskutečnil od 15. července do 15. září roku 1931.

Vladimír Úlehla se neúnavně staral o organizaci výzkumu. Snažil se zajistit, aby aktivní účastníci výzkumu byli za odvedenou práci honorováni. Setrval po celou dobu ve Velké. Byl duší komisí, jejichž činnosti koordinoval. Zcela zvláštní pozornost věnoval filmové komisi, která podle předem připraveného libreta Svatavy Pírkové vypracovávala scénář pro zvukový film nazvaný v konečné verzi "*Mizející svět*".

Vzhledem k tomu, že se v projektu počítalo i s lidovou písní a hudbou, Vladimír Úlehla pozval ke spolupráci i hudebníky. Ředitel brněnské konzervatoře hudební skladatel Jan Kunc, známý upravovatel moravských lidových písní a vydavatel sbírky slováckých lidových písní, měl řídit uměleckou komisi. Když se z časových důvodů funkce vzdal, nastoupil na jeho

místo dramaturg a režisér opery pražského Národního divadla Ferdinand Pujman. Pozvání přijal též v Praze žijící hudební skladatel a teoretik, vizovický rodák Alois Hába, který sebou do Velké přivedl svého žáka Miroslava Ponce,³⁾ skladatele s velkými zkušenostmi v kompozici scénické hudby.

S Hábou a Poncem se počítalo především při studiích a fonografickém nahrávání lidových písní a hudby. Přivezli z Prahy fonograf a fonografické válečky. Oba se však zúčastnili jako členové i jednání ve filmové komisi.

2. Alois Hába ve Velké

Alois Hába patřil k neaktivnějším členům Studijního sdružení Velká. Přijel do Velké 6. srpna a setrval zde až do 25. téhož měsíce. Ve Velké a okolí zaznamenával lidové písně a hudební hudbu na fonografu i písmem podle sluchu. Mimořádnou aktivitu vyvíjel na jednáních filmové komise, hovořil na plenárních zasedáních Studijního sdružení. Předkládal návrhy na začlenění lidové písně a tance do výchovného procesu na slováckých školách. V diskusích uplatnil svou důvěrnou znalost života moravské vesnice i svá stanoviska moderně orientovaného hudebního umělce a teoretika.

O svých badatelských aktivitách dvacetidenního pobytu si vedl deník,⁴⁾ do něhož vložil souvisle vypracované texty. O hudbě z Velké pojednal v textu rozhlasové přednášky, v níž vyšel z výsledků vlastních terénních pozorování a hlubokých znalostí východomoravské lidové písně a hudby.

3. Pramenná a teoretická hodnota Hábových textů z Velké

Hábův "deník" a rozhlasová přednáška *Hudba ve Velké* se dnes nalézají v Muzeu české hudby v Praze ve skladatelově pozůstalosti, z níž oba texty uveřejňuji.

Jsou psány čitelným rukopisem tužkou na sedmnácti arších formátu A8. Publikuji oba texty v diplomatickém přepisu s opravami běžných chyb, s ověřenými doplňky jmen a životních dat informátorů ⁵⁾, jakož i s některými grafickými úpravami.

Alois Hába se mně o svém studijním pobytu ve Velké nikdy nezmiňoval. Nezmiňuje se o něm ani ve své autobiografii, kterou jsem vydal ve Sborníku Alois Hába (1893-1973), k životu a dílu skladatele (Vizovice, 1993). Tím se také stalo, že jsem o Hábově studijním pobytu nepojednal ani ve své obsáhlé hábovské monografii (Alois Hába. Život a dílo, Praha 1974).

Hábů v "Hudební deník z Velké" a jeho přednáška "Hudba ve Velké" jsou tedy zcela neznámé prameny. Vypovídají o skladatelově niterném vztahu k lidové písni a hudbě, obsahují řadu pozoruhodných teoretických myšlenek, svými autentickými výpověďmi z místa dnes mají i dokumentární (historickou) hodnotu. Oba texty tedy zasluhují publicitu.

4. Hábův hudební deník z Velké

Příjezd 6. VIII. 1931 ve 3,30 odpoledne. Úprava bytu.

Večer: Fonografický záznam taneční hudby: Miškeřík Martin, II. housle, Trn Pavel, II. housle, Kohút Tomáš, klarinet, Miškeřík František, kontrabas. Zpěváci: Zeman Josef, Kučera Antonín.

7.VIII. Fonografický záznam zpěváků (starší generace): Jana Kohúta, Martina Kučery.

9. VIII. Záznamy o církevní hudbě v Javorníku, prohlídka výstavy, hlavně starých církevních zpěvů.

10. VIII. Stav lidové hudby ve Velké.

Z ukázek, jež jsem zde slyšel a fonografický zaznamenal ⁶⁾ je zřejmo:

1) že mladší zpěváci přizpůsobují se intonačně běžnému evropskému systému tónovému - vlivem vyučování zpěvu ve škole. Starší zpěváci zpívají ještě intervaly odchýlné - menší než půltón, menší nebo větší než celý tón, menší než velká tercie - tedy intervaly, které jsou velmi blízké čtvrtónu, třičtvrtitónu, pětičtvrtitónu, neutrální tercii systému čtvrttónového,

jež jsem vybudoval na základě vzpomínek na starší tradici lidového zpěvu .

2) že ze zpěvu mladší generace téměř vymizely ozdobné vlny melodické mezi širšími intervaly melodií, jichž starší generace hojně užívala. Ozdobné vlny melodické intervalové téměř nezjistitelné byly kromě odchýlné intonace hlavních intervalů hlavní charakteristickou známkou pěveckého originelního způsobu starší generace, jenž je bližší orientálnímu slohu pěveckému než západoevropskému. ⁸⁾

Fonografické záznamy zpěváků starších dokazují, že v běžné evropské intonaci, v níž byly lidové zpěvy zapsány nebylo lze zachovati uvedené typické znaky starší pěvecké kultury lidové.

Vnikání západoevropského vlivu pozorovati i v jiných místech Slováků a Slovenska.

Celkem je zřejmé, že ve zpěvu i v tanci udržuje se to, co bylo dříve vytvořeno. Nové hodnoty již nerostou.

K udržení hodnot vytvořených bylo by třeba:

1) Ustanovit pro několik osad společně učitele lidových tanců. Museli by se jim učit u lidových dobrých tanečníků, vedle speciálního studia na konzervatoři.

To by byl správný a nutný základ hudební lidovýchovy. Absolventi pedagogického oddělení konzervatoře získali by oprávněnou a účelnou existenci. Odborní učitelé zpěvu a hudební výchovy mohli by u školních dětí podnítiti pěveckou tvořivost - která je u dospělých lidí na Slováků a Slovensku v úpadku.

Vím z vlastní praxe (učil jsem v letech 1912-14 na obecné škole v Bílovicích u Uh. Hradiště), že děti dovedou v hodinách slohových cvičení vytvořiti texty a zazpívati si na ně písničky, když jsou k tomu nabádány. Mám z té doby asi padesát písní zapsaných. ⁹⁾ Dnes by se učitelé práce usnadnila zápisem na gramofonovou desku. Každá škola by měla mít takový aparát zapisovací. Tak by se vyučování hudbě a zpěvu oživilo i z hlediska tvořivého. Dosud je tomu v nejlepších případech tak (je-li učitel náhodou lepší muzikant), že na obecných či měšťanských školách učí se děti zpívati písně již známé. Je to tak, jako když v kreslení kopírovaly děti dle nákresu na tabuli různé ornamenty!

V kreslení pracuje se již lepšími metodami: i v tělesné výchově.

Hudební a taneční výchova na školách je ve srovnání s jinými obory bídná, ubohá.

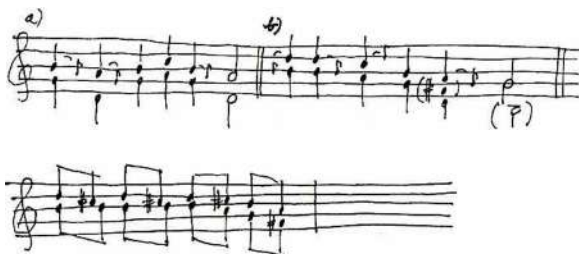
Prosim, aby spolupracovníci Studijního sdružení Velká zavedli diskusi o těchto návrzích. Myslím, že je nutno kromě sběratelské práce hodnotit již vytvořených hledat cesty k oživení činnosti a bojovat u ministerstva školství o reformu výchovy hudební a taneční. Nečinné stížnosti na vníkaní šlágrů na venkov nepomohou.

Studijní sdružení mohlo by z vlastní zkušenosti ve Velké aktivně zasáhnouti do těchto palčivých věcí a urychlit jejich uskutečnění.

10. VIII. Večer: Notový záznam duchovních písní katolických.

Zpěváci: Kuchyňka Martin, Slovák Martin, Čajka Jiří, Vrabec Jan, Prášek Josef. Zpívali jedno- i dvojhlase. Ve dvojhlase užívali nejčastěji tercii, na dominantě kvinty, v závěru unisona, tercii a sekund střídavě na prodlevě spodního hlasu.

Typický způsob zpěvu (používání spojovacích tónů mezi hlavními intervaly melodie, příklad 1.a) b), 2.) nábožných písní a pomalé tempo. Tento pěvecký styl udržuje se i v jiných obcích Slovácka a Slovenska.

Reálný trojhlas nedovedou tvořit. Jen občas zazní výjimečně trojzvuk (př. 1b) na dominantě a v závěru místo unisona dvojzvuk g - h.

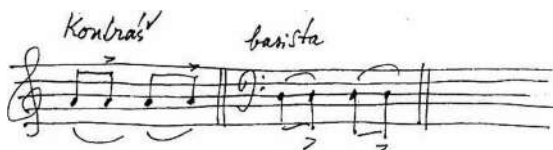
Úkolem cílevědomé hudební výchovy měla by být snaha probudit a školit v lidu vědomí harmonické, jehož dosud nemá a bez školení ani nedosáhne. Harmonické vědomí je v hudbě složkou mladší, než vědomí rytmické a melodické. Proto je třeba školit

hudební vědomí lidu v souladu s genezí umění hudebního.

12. VIII, odpoledne: Notový záznam hudebního.

Mimochodek Jura (primáš), Horák Jan (kontráš), Mimochodek Antoš (malá basa). Špatné nástroje, primitivní hra, neumělá intonace basového hlasu. Ale celkem znáti, že vědí o principech hry: Primáš vede či figuruje melodií, kontráš ke vhodné prodlevě vede ve dvojhlase melodií (s primášem - o oktávu níž), basista respektuje tónické prodlevy (tónické zná, dominantní ne) a vyplňuje dominantní přechody unisonem s primášem (o dvě oktávy níže).

Typický dvojitý smyk ovládají i tito primitivní hudebníci:

12. VIII, večer:

Fonografický záznam kompletní velické kapely se zpěváky. Verbuňk, sedlácká, cifrovaná.

13. VIII.

Referát o stavu lidové hudby a o organizaci hudební lidovýchovy přednesl jsem v plenární schůzi Studijního sdružení. Žádal jsem, aby můj návrh zkoumalo a chopilo se iniciativy u vlády a poslanců. Návrh na reorganizaci hudební výchovy je v mém deníku z 10. VIII.

Ve schůzi filmového poradního sboru (předseda prof. Dr. Úlehla, členové Dr. Hugo Sonnenschein, Miloslav Ponc, Václav Sommer, Louisa Mahlerová, Svata Pírková, Otakar Schütz, Alois Hába) podal jsem kritický rozbor libreta a filmového scénáře Svata Pírkové "Den ve Velké".

Jako nutný formotvorný výtvar, jemuž třeba podřídit detaily související s denním rytmem (ráno, poledne, večer) a s námětem děje, doporučoval jsem

stupnici typických činností a forem, v nichž probíhá život venkova - po desetiletí téměř neměnitelně. Těžká práce na poli - výměna zboží (trh), zpěv a tanec - produkt duchové potence jako protíváha tělesné práci, zrcadlo ušlechtilosti vnitřní - náboženský kult složka útěchy, toto jsou podstatné složky, jež slučují všechny detaily - ba dávají ráz i soukromému životu starých i mladých.

Rozlišil jsem podstatu zvukového i tónového filmu (hudebního filmu) a doporučil vyloučiti zvukové realismy v zájmu slohu uměleckého. Navrhl jsem pro hudbu a režii filmu Miroslava Ponce.

14. VIII. Revize libreta a filmového scénáře Svata-vy Pírkové. Přítomni: Svatava Pírková, Louisa Mahlerová, Miroslav Ponc, prof. Dr. Vladimír Úlehla.

Navrhl jsem sjednotiti jednotlivé scény, některé přemístiti, mnohé obrazové lépe připojiti, závěr ve shodě s námětem děje srozumitelněji vypracovati (odchod šohaje A k děvčeti E), aby tempo filmu bylo spádnější a hudebnímu náznaku celkových situací lépe vyhovovalo. Upozornil jsem Svatavu Pírkovou i prof. Dr. Úlehu opět, že dějová kostra poměru šohajů A, B k děvčatům C, D je málo nosná a naopak namnoze znemožňuje vkomponování typických scén zdejšího života. Také název filmu "Den ve Velké" je brzdou syntetického prokomponování obsáhlejší a dokumentárního, poněvadž život a jeho formy na venkově řídí se rytmem přírodního a kultického (církvního) roku, hlavně pokud se lidových slavností týče.

Umělecký film ať z Velké, či z jiného kraje musel by býti koncipován a obrazově tvořen jako dokumentární dílo těch hodnot, které jako umělecká syntéza žijí v operách Smetany, Dvořáka, Janáčka a ještě i v mé čtvrttónové opeře "Matka!"

Aktualitou filmu z venkovského života musí býti obrazová stylizace reality na umělecké režijní výši úměrné úrovni naší tvorby operní, ovšem bez rozředěné kopie dějové sentimentality.

15. VIII. Večer na studentské slavnosti ve Strážnici.

Rozhovor s učitelem s Emanuelem Pištělkou, Hugo Nosskem a Rudolfem Kynčlem o reformě hudební výchovy dle návrhů, jež jsem v deníku formuloval.

Návrhy mé jsou jim vhod. Budou mezi učitelstvem pro ně agitovati.

16. VIII. Při pohřbu v Javorníku.

Soukromé záznamy o "kultu útěchy". Církve zdůrazňují tragiku smrti a přerušení pozemského života na úkor citového sledování dalšího života nesmrtelného lidského "Já" po smrti ve světě duchových inteligencí a přípravu k jeho reinkarnaci pozemské. Je třeba i na venkově antroposoficky orientované duchovědy - nových výhledů kosmologických, jak je začal budovati Dr. R. Steiner, zakladatel vysoké školy pro duchovědu - Goetheanum v Dornachu (u Basileje).¹⁰⁾ Kdo přistoupí z našeho národa do první řady zápasu o novou duchovnědnou základnu 20. století? V Javorníku žije odlesk duchové revoluce 15. století.¹¹⁾

14. VIII. Společný výlet na Javořinu.

Terén Moravy a Slovenska - hřebeny hor - kolik to v architekturu přírody ustrnulých velkolepých melodií.

18. VIII. Schůze filmové komise.

Argumenty pro umělecký film dokumentárního rázu, jenž by byl spojkou mezi naší tvorbou operní a realitou života venkovského lidu v typických formách, jak jsem dříve v deníku naznačil.

Zápis (notový záznam) ženského zpěvu.

Zpívala Kateřina Pinkavová, Eva Pinkavová, Anežka Miškeříková. Dvojhlas žen je intervalově mnohostrannější, než dvojhlas mužů.

19. VIII. Zápis zpěvů při pohřbu v Javorníku.

Klesání hlasů koriguje předzpěvák. Dovede celkem jistě chytiti základní tóninu ve které začal zpívat. Vědomí, či podvědomí hlasivkové dispozice, sluchu či návyku?

Výpis netematických zpěvů ze starých kancionálů v javornické výstavě a z varhaníkova sešitu.

Zůstává problémem jakým stupněm vědomí dostal se vliv církevních škál do lidových písní, když rozumově lidoví pěvci o nich nevědí. Napodobení, či intuitivní syntetický přerod?¹²⁾

20. VIII. Fonografický záznam lidového zpěvu (s Norkovou kapelou) ve Hrubé Vrbce.¹³⁾

21. VIII. Plenární schůze. Diskuse o lidové hudbě a slohu slováckých kapel.

23. VIII. *Fonografický záznam lidového zpěvu ve Hrubé Vrbce.*

24. VIII. *Fonografický záznam duchovních zpěvů v Javorníku.*

25. - 28. VIII. *Příprava k přednášce o hudbě ve Velké v rozhlase.*

5. O hudbě ve Velké a jazzu

(Hábův rozhlasový pořad s vrbeckou kapelou)

Podle *"Hudebního deníku z Velké"* připravoval Alois Hába svou přednášku o "hudbě ve Velké" na místě samém, to znamená v posledních dnech svého pobytu (25. až 28. VIII.). Nešlo asi jen o přípravu textu přednášky, nýbrž i o "přípravu" vystoupení zpěváků a hudeců, kteří měli svými výkony Hábův výklad hudebně oživit. Přímou z Velké se však pravděpodobně v důsledku kompetenčních sporů kolem výběru folklórních interpretů nevysílalo.

Vysílání se uskutečnilo až zásluhou tehdejšího hudebního redaktora Československého rozhlasu v Brně Karla Vetterla v roce 1932 v relaci, jež dostala název Jazz a lidová hudba.¹⁴⁾ Alois Hába zřejmě rozšířil svůj původní text o konfrontaci hornácké lidové hudby s jazzem, jak ukazuje i jeho dopis Karlu Vetterlovi ze dne 15. února 1932, v němž mj. píše: "Z jazzové hudby, jelikož chci upozornit, že čipernější skladatelé snaží se v melodiích šlágrových podchytili lidový tón, příbuzný lidové písni, potřeboval bych hlavně gramofonové nahrávky šlágrů Ježkových, Ballingových a pak i těch, jež komponoval tuším Jára Beneš? K Burianovým filmům >On a jeho sestra<, >To neznáte Hadimršku<..."¹⁵⁾

Alois Hába ve své rozhlasové relaci daleko překročil pole původně zamýšleného tématu a otevřel otázku vztahu moderní populární hudby k tradiční folklórní hudbě. Při srovnávání se zřekl jakýchkoliv předsudků. V hodnocení obou hudebních oblastí zvolil kritérium hudební produktivity a původnosti. Svůj výklad doprovodil gramofonovými ukázkami vybraných šlágrů a vystoupením Ňorkovy hudecké muziky z Hrubé Vrbky v obsazení Jan Ňorek III. (prim), Jan Ňorek II. (druhý prim), Pavel Kučera (houslové kontry),

Martin Tomešek (violové kontry), Jan Tomešek I. (basa) a Martin Ňorek I. (klarinet) a vrbeckého zpěváka Martina Holého.¹⁶⁾

Vrbecké muzikanty akceptoval proto, že dobře znal stav a úroveň hornáckých kapel a zpěváků ze svého studijního pobytu ve Velké. Karlu Vetterlovi o tom v dopise ze 7. ledna 1932 z Prahy mj. napsal:

"Hlasuji s Vámi >oběma rukama< pro Ňorkovu kapelu. Je o třídu lepší než Velická. Měl jsem v sezení >Studijního sdružení< o prázdninách ve Velké prudký výstup s prof. Klusákem (Brno), s Leoškem Zemanovým a jinými >velickými vlastenky (i prof. Úlehla k nim patří). Když jsem věcnými důvody dokazoval, že Ňorkova kapela hraje lépe ze stanoviska reprodukčního slohu lidové tradice hudební. Musel jsem si velmi určitě a srozumitelně hájit svou odbornou svobodu úsudku proti zaujatosti přebarvené osobními rozpory, rivalitou obcí atd..."¹⁷⁾

6. Hudba ve Velké (text Hábovy rozhlasové přednášky)

Milí posluchači!

Víte něco o velických hudecích? Povím Vám některé podrobnosti, jež vás budou snad zajímat.

Život a muzikantskou úroveň velické kapely udržují hlavně dva rody sedláků muzikantů: rod Miškeříků a rod Trnů - nyní již třetí generaci. V blízké Hrubé Vrbce jsou také dva muzikantské rody, jež udržují kapelu vrbeckou: Ňorci a Tomeškové. I v Lanžhotě¹⁸⁾ a na Myjavě¹⁹⁾ jsou takové rody udržující tradiční způsob nástrojové souhry. Co povím dále o velické kapele, týká se zhruba i ostatních slováckých kapel, jež jsem jmenoval.

Býti členem velické kapely - a dobrým členem - panečku, to není snadný úkol. U muziky nehraje kapela to co chce, nebo jen to co umí.

Musí hrát taneční a jiné písně, které znají a zpívají staří i mladí z Velké a okolních osad. A těch písní, které dnes tvoří ještě stálý repertoár ve Velké, je více než dvě stě. U muziky postaví se obvykle jeden nebo několik šohajů před muzikanty a začnou nějakou píseň. Dle začátečního motivu musí kapela píseň ihned poznati, správně vpadnouti a hráti s sebou. Běda, kdyby písně

neznala, nebo nedovedla hned hráti s sebou, posměchu by neušla. Ovšem, stane se i občas, že někdo začne svou, jiným neznámou písničku k tanci. Kapela zachrání svou dobrou pověst, když si melodii zazpívanou rychle sluchem osvojí a druhou sloku dovede již hráti se zpěvákem.

Všechno se hraje bez not, z paměti a v tónině, ve které zpěvák začne zpívat. Je k tomu třeba bystrého sluchu. V městských kavárnách a tanečních místnostech hraje si kapela pohodlně z not taneční skladby, které zná. Tanečníci jak známo již nezpívají. Pohybují se s vážnou tváří a mlčí jako ryby. Stačí jim několik populárních šlágrů, které kapela zná.

U velické a vůbec správné slovácké muziky - tam jsou tanečníci zpěváci páni. Nač si vzpomenou, to zpívají a tancují. Oni mají iniciativu. A mezi nimi má iniciativu zas ten, kdo nejzvučnějším hlasem začne novou píseň. Muzikanti i ostatní tanečníci - zpěváci se připojují. Temperament a radostné osobní sebevědomí proudí zpěvem. Cítiti v něm osvobozující protiváhu namáhavé polní práci.

Když se tančí např. "sedlácká", oblíbený zdejší tanec, začne jeden nebo několik tančících šohajů zpívat píseň. Hudba vpadne a hraje s sebou. Pak opakuje píseň a vyzdobuje ji tzv. ciframi. To znamená, že primáš-houslista a klarinetista obměňují melodii rytmicky a doplňují ji ozdobnými intervalovými skupinami. Pak zpívají tanečníci další sloku písně s hudbou, potom hudba zase sama, ovšem s jinými "ciframi", s jinou rytmicko-melodickou výzdobou.

Primáš a klarinetista dovedou improvizovat čtyři i více způsobů ozdobné obměny písně. Je to značné variační umění a vyžaduje i technické pohotovosti hráčů. Po poslední sloce písně hraje hudba dohru. Do ní vpadne třeba jiný zpěvák novou písní. Tak se řadí jedna píseň ke druhé a v jedné souvislosti přezpívají šohajů při tanci dvacet i více písní - hlavně po půlnoci, když je nálada vystupňována.

Zpívají jednohlasně nebo dvouhlasně, nejčastěji v terciích, někdy pod hlavní melodií a kdo má větší hlas vyšine se občas o tercii nad hlavní melodií. Bývá to závodění ve hlasové výšce mezi dobrými zpěváky.

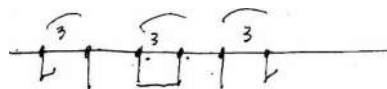
Za chvíli až začne hráti velická kapela, dávejte při "sedlácké" pozor na zvláštní rytmický doprovod kontrášů - tak se říká houslistům, kteří hrají rytmicko-harmonický doprovod k melodii - a na doprovod kontrabasů.

Nehrají hm-hm-ta, jak se obvykle doprovází taneční melodie. Dělají současně důraz opačný - na druhou dobu asi takto: hm-m, hm-m. Dodává to celému výrazu originální působivosti.

V melodii nehrají Veličané jak jsme ve městech zvyklí slyšet např.

Hrají rytmicky takto:

Jsou to jejich typické znaky rytmické a s uměním cifrování tj. výzdoby a obměny melodické - tvoří podstatu starého tradičního slohu souhry slováckých hudců a jsou měřítkem jejich dokonalosti. Která kapela nezná nebo nedodržuje tohoto způsobu hry, není vlastně slováckou kapelou. Bohužel je na Slovácku dnes již více kapel, které tradici neovládají, než těch, kteří ji udržují. Velická kapela z rodu Miškeříků, Trnů, Kohútů, vrbecká z rodu Norků a Tomešků, myjavská zrodu Dudíků a lanžhotská udržují přes půl století slováckou hudební tradici a doufáme, že ji zachovají i nadále. Kdo z vás má příležitost zajet si sem do kraje k různým slavnostem, nebude litovat.

Srovnejme nyní styl slovácké kapely a tzv. moderní jazzové kapely. U Slováků primáš, klarinetista a někdy i cimbalista obměňují a ozdobují hlavní melodie písně. V jazzové kapele dělá to místo klarinetisty saxofonista, místo cimbalisty pianista. Je to něco nového?

V podstatě ne. Rozdíl je jen v tom, že jazzové kapely "cifrují" čili obměňují šlágrovou melodii jinak, než slovácké kapely své krásné písně. Ale slovácké cifrování je bohatší a rozmanitější. Tuto senzační novotu jazzových kapel, jež se k nám dostala z Anglie a Ameriky a má u nás ve městech tolik naivních obdivo-

vatelů, praktikují svým originálním způsobem slováčti hudci pravděpodobně déle než sto let:

A lidové melodie a texty mají uměleckou uslechtilost - moderní šlágry jenom banalitu.

Je třeba srovnávat, abychom si uvědomili a docenili kvality vlastní lidové tradice hudební.

Smetana, Dvořák, Janáček, Novák vytěžili dosti z principů lidové hudby pro vývoj naší moderní kultury hudební. Mnohým věcem měli by se přiučiti i skladatelé tzv. populární hudby. Jsou většinou příliš závislí na cizích vzorech jen proto, že neznají naši lidové tradice hudební. Rozhlasové vysílání z Velké je zprostředkujícím začátkem pro zábavu i pro poučení.

7. Výsledky a stanoviska

Hábův "Hudební deník z Velké" a text rozhlasové přednášky o "hudbě ve Velké" nejsou vysloveně odborné texty.

Když se v nich Hába rozepisoval o lidové písni a hudbě, měl na mysli rozhlasového posluchače a nehudebníky ze Studijního sdružení Velká, jimž své texty přednášel. Podle toho také formuloval své myšlenky. Ve svých velických textech se však nevyhýbal odborným otázkám, na něž srozumitelně a věcně odpovídal. Týkají se:

a) *Hudební výchovy* na všeobecně vzdělávacích (slováckých) školách, do jejichž osnov doporučoval zavést výuku lidových písní a tanců na nejvyšší odborné úrovni.

b) *Estetiky* dokumentárního národopisného a hudebního filmu, v níž se klonil na stranu filmu uměleckého.

c) *Stavu a úrovně lidové hudby a zpěvu* ve Velké a okolí z třicátých let, jež komentoval a dokumentoval zvukově na fonografických nahrávkách.

d) *Interpretačního stylu* horňácká lidové písně a hudby, v níž rozlišoval starou (tradiční) vrstvu od nové vrstvy.

"Hlavní věc je schopnost rozpoznat, co je tradiční a originální výkon lidové hudby a zpěvu", napsal Hába Vladimíru Ůlehlovi ve svém dopisu ze dne 18. května 1931, v němž přislíbil účast na výzkumech Studijního sdružení Velká. Touto zásadou se na místě samém

také řídil. Šlo mu podobně jako Leoši Janáčkovi, Bělu Bartókovi a také Vladimíru Ůlehlovi o záchranu, o dokumentaci kulturních a hudebních hodnot "mizejícího světa" a jejich vrácení do živého sociálního organismu venkova a společnosti.

8. Abecední seznam Hábových informátorů

Čajka, Jiří, zpěvák z Velké.

Holý, Martin (1902-1985), zpěvák z Hrubé Vrbky.

Horák, Jan (1871-1942), kontráš z Vápenek.

Klusák, Karel, rodák z Velké, středoškolský profesor.

Kohút, Jiří (1884- zemřel v šedesátých letech), zpěvák z Velké. Podle Jury Hudečka po otci Janu Kohútovi výborný zpěvák. Ve zpěvu "zatahoval", tzn. šetřil intervaly menší než púltón.

Kohút, Tomáš (1903-1994), klarinetista z Velké.

Kučera, Antonín, zpěvák z Velké.

Kučera, Martin (1877-1962), zpěvák z Velké. Podle Jury Hudečka *"měl pěkný vysoký hlas, krásně přednášel písničky"*.

Kučera, Pavel I (1885-1967), kontráš z Hrubé Vrbky.

Kuchyňka, Martin, zpěvák z Velké.

Kynčl, Rudolf (1895-1958), rodák z Hrubé Vrbky spřízněný rodově s Ňorky. Učitel, v letech 1928-1950 ředitel měšťanské školy ve Velké. Literát, houslista, sběratel lidových písní.

Mimochodek, Antoř (1874-1933), z Vápenek (Hrával na malou basu = n. cello!).

Mimochodek, Jiří (1877-1940), primáš z Vápenek.

Miškeřík, František (1887-1959), kontrabasista velické kapely.

Miškeřík, Martin II (1872-1959), primáš velické kapely.

Miškeříková, Anežka, zpěvačka z Velké.

Ňorek, Jan III (1893-1980), primáš tzv. Ňorkovy kapely. Rodák z Hrubé Vrbky. Ovládal hru na řadu hudebních nástrojů. Vědomě navazoval na tradici velické primáše Pavla Trna.

Ňorek, Jan II (1869-1940), primáš Ňorkovy kapely (též druhý prim). Rodák z Hrubé Vrbky.

Řorek, Martin I (1896-1946), rodák z Hrubé Vrbky, klarinetista Řorkovy kapely.

Nossek, Hugo (1874-1951), strážnický rodák. Houslista (řák F. Ondřička), strážnický učitel Slávka Volavého. Informátor Vladimíra Űlehly. Zapisoval téř lidové písně. Vlastním povoláním učitel.

Pinkavová, Eva, zpěvačka z Velké.

Pinkavová, Kateřina, zpěvačka z Velké.

Pišťelka, Emanuel (1876-1932), veliký rodák. Povoláním učitel, v letech 1920-1932 starosta Strážnice.

Prášek, Josef, zpěvák z Velké.

Slovák, František, zpěvák z Velké.

Slovák, Martin, zpěvák z Velké.

Tomešek, Martin II (nar. 1909), kontráš Řorkovy kapely z Hrubé Vrbky.

Tomešek, Jan I (1870-1947), kontrabasista Řorkovy kapely z Hrubé Vrbky.

Trn, František I (1873-1919), syn proslulého velikého hudece Pavla Trna, kontráš Miškeřkovy veliké kapely.

Trn, Pavel II (1864-1934), syn proslulého velikého hudece Pavla Trna I, kontráš veliké kapely.

Vrabec, Jan, veliký zpěvák.

Zeman, Josef (1909-1982), syn sběratele Martina Zemana, zpěvák, tanečník.

Zeman, Leoš (1887-1978), syn sběratele Martina Zemana. Kontráš veliké hudby.

Poznámky

1. B. (A. I. Bláha, Sociologický výřzum Velké, in: Sociologická revue, roč. 111-1932, s. 92-99..
2. V. Űlehla přiznal K. Plicku ke spolupráci dopisem ze dne 14. řervna 1931, v němř mu svěřuje filmování "národopisného filmu Velká". Plicka natáčel ve Velké po 3. řrpnu. Vyplývá to ze vzájemné korespondence obou uložené v Archivu Masarykovy university, Fond 57, Vladimír Űlehla.
3. Ponc, Miroslav (1902-1976), hudební skladatel zejména řinoherní hudby. Přední řák A. Háby. Z korespondence uložené ve Fondu 57, Vladimír Űlehly vyplývá, ře měl pořídít soupis lidových písní a hudby, kterou fonograficky zachytil s A. Hábou. V korespondenci je také zmínka o tom, ře Ponc připravoval pro Űlehlu řlánek Moravské Hornácko v řeské moderní hudbě.
4. Deník zaslal Űlehlovi jako doklad řinnosti ve Velké. O tom více řrv. korespondenci ve Fondu 57, Vladimíra Űlehly.
5. Za pomoc při ověřování řmen a řivotních dat řekují Duřanu Holému, Jurovi Hudečkoví, vnukovi proslulé lidové zpěvačky Kateřiny Hudečkové, sestry Martina Zemana, řiřimu Pajerovi ze Strážnice a Josefu Űhrovi z Lanřžota.
6. Fonografické válečky z Hábových sběrů z Velké byly společně s fonografickými válečky ze sběrů na Podluří a z řičman na Slovensku uloženy v Archivu řlátní konzervatoře hudby v Praze, na níř Hába v letech 1923-1949 vyuřoval. Dnes se řejich řást naláři z soukromém archivu Hábova ředice Jana Andresky z Prahy.
7. řrv. Neue Harmonielehre des diatonischen-, chromatischen-, Viertel-, Drittel-, Sechstel- und Zwölftel-Tonsystems, Leipzig 1927 aj.
8. Hába znal hudbu z Orientu z fonografických záznamů, které řtudoval v proslulém fonografickém archivu berlínské university v letech 1920-1923. Fonografické nahrávky orientální hudby si opatřil i pro svůj archiv na prařské konzervatoři.

9. Hába ukázky z písněové tvorby svých bíloveckých řáků uveřejnil v publikaci Jana Seidla Národ v písní, Praha 1940.
10. Z řeckého athropos=řlověk, sophia=moudrost. Filosofické učení, které zalořil Rakuřan Rudolf Steiner (1861-1925). A. Hába byl od roku 1927 jeho stoupencem. Antroposofie zakládá vědění o řlověku na řuchovním vidění a vědění nadřmyslného světa. Součástí je i víra v řuchovní řivot a nové převtělení řlověka v řivou bytost.
11. Javorník, jedna z řázovitých obcí na Moravském Hornácku, v níř byly uchovávány řradice reformních řírkví.
12. Hába odpovídá na tuto otázku řiř v "Nové nauce o řharmonii" z roku 1927 a později pak v řdalřích řtudiích. řůvod řtzv. řírkvních řtupnic v lidové písní odvozuje ze řtařeckých řetrachordů.
13. O Norkově kapele řrv. zevrubně Duřan Holý, Řorkova muzika z Hrubé Vrbky, in: Národopisné aktuality, 1961/1, s. 31-56 a Lidová hudba a vyprávění z Hornácka, řext k řramofonové řdesce, Supraphon, Praha 1986.
14. řrv. Radiojournal, roč. X-1932, ř. 16, s. 10, kde je řelace uváděna řakto: Pondělí 18. řubna 1932. Jazřová hudba a lidová hudba. Űřinkuje Řorkova slovácká kapela z Hrubé Vrbky. Ukázka jazřové hudby na řramofonových řdeskách. řřuvodní slovo řrof. Alois Hába. řamtěř řteme: "řrof. Alois Hába, O lidové písní a o sbírání lidových písní". Neděle 17. řubna 1932. Hába měl v řbrněském řozhlase ředy řřednářky řvě.
15. řást Hábova řopisu otiskl Duřan Holý jako řaksimile v pojednání Lidová hudba a vyprávění z Hornácka; řrv. poznámku 13.
16. řrv. poznámku 13.
17. Dopis A. Háby řarlu Vetterlovi řsem otiskl ve řizovickém řborníku, Alois Hába, 1893-1973, řtr. 113.
18. Hábuř řdaj o lanřřhotské hudecké kapele mně nepotvrřil J. Űher.
19. řamko řudík (1880-1967), řmyjavský hudec. Hába jeho kapelu řnal z řřinkování na hudebním řestivalu Mezinárodní řpolečnosti pro řoudobou hudbu ve řrankfurtu (1927), kam byla pozvána z řpopudu Leoře Janáčka.

VÝVOJ LIDOVÝCH OBYČEJŮ NA HLINECKU

Ilona Vojancová

Výzkumem lidových obyčejů na Hlinecku se naposledy systematicky zabýval dr. Karel Václav Adámek před sto lety. Své poznatky shrnul ve známé práci *"Lid na Hlinecku"* (1900) a v mnohých časopiseckých článcích, to vše tvoří cenný srovnávací materiál pro výzkum současného stavu lidových obyčejů.

Od druhé poloviny 19. století se na Hlinecku rozvíjel průmysl, především textilní, to přinášelo i změny ve způsobu života zdejších obyvatel. U mnohých lidových obyčejů si i K. V. Adámek povzdychl, že mizí. Další z obyčejů zanikaly v období po první světové válce a zejména v 50. letech 20. století.

Dříve než se budeme věnovat přehledu výskytu lidových obyčejů, zmíníme se o vymezení sledovaného regionu. Hlinecko chápeme v hranicích území tak, jak je sledoval i K. V. Adámek, i když z hlediska dnešního administrativního vymezení se jedná o oblast daleko širší. To znamená, že Hlinecko chápeme v rozsahu bývalého Rychmburského panství a zahrnujeme do jeho výzkumu i oblasti, které se dnes dají nazvat jako hraniční - Svratecko, Herálecko a na straně druhé Trhovo Kamenicko, okolí Horního Bradla a Nasavrky. Tato oblast se shoduje se sběrnou oblastí Souboru lidových staveb Vysočina.

Všimněme si nejdříve kalendářních lidových obyčejů. Obyčejem, který se téměř bez přestávky udržel do dnešních dnů, je masopustní obchůzka. Průběh obchůzky a charakter masek zůstal v některých lokalitách téměř nezměněn od doby, kdy se jimi zabýval K. V. Adámek. Pochopitelně téměř vymizelo povědomí o jejím původním významu a zcela dominuje zábavná funkce této obchůzky. V některých lokalitách (Všeradov, Dřevíkov, Blatno apod.) se objevují novodobé masky (např. fotograf, bar s obsluhou, kanonýři apod.), v dalších se však udržuje tradiční pojetí masopustního průvodu (Studnice, Vortová, Hamry u Hlinska). Dalším kalendářním obyčejem, který se dochoval,

je obchůzka na velikonoční, též Červené pondělí. Tato obchůzka je dnes však záležitostí především školních dětí, mládeže již jen okrajově. Ovšem obchůzka se pravidelně koná nejen ve vesnickém prostředí, ale i v prostředí města a dokonce i sídliště. S přestávkami se konají v některých vesnicích v okolí Hlinska (Blatno, Kameničky, Stan, Všeradov, Dřevíkov) slavnostní kácení máje, které provázejí průvody mládeže, aktérů veselých scének a muzikantů. Tento zvyk se nevyskytuje s pravidelnou přesností, ale vždy, když se najde někdo, kdo dokáže celou záležitost zorganizovat. Tímto způsobem se pořádají i tradiční taneční zábavy mládeže, zvané věneček a kytky, které se rovněž spojují se slavnostním průvodem (Všeradov, Rváčov). K. V. Adámek uvádí, že na přelomu století bylo zcela běžné pořádání dožínkových slavností. Spolu se společenskými změnami se vytrácel i tento zvyk z prostředí vesnic na Hlinecku. Dožínkové obyčeje se jen čas od času předváděly při různých zemědělských slavnostech folklórními soubory, nebo vesnickými skupinami, které je nacvičily pro tento účel. Čas podzimu byl spojen s dobou poutí a posvícení. Jejich slavení se udrželo, jen se omezily vnější projevy a zvyk se omezoval stále více jen na okruh širší rodiny. Oslava se přesunula na nejbližší volné dny v týdnu a jen zcela výjimečně se protahuje i do pracovního týdne (Blatno, Vortová - tzv. posvícenské dozvuky). Kalendářní obyčej, jehož výskyt byl téměř nepřerušen, se vztahuje k předvánočnímu období, jedná se o mikulášskou obchůzku. Je zajímavé, že tento zvyk se udržel i v městském prostředí. Postavy mikuláše, anděla a čerta obcházejí rodiny s menšími dětmi a předávají jim dárky, které předem připravili rodiče dětí. Zvyk obdarovávat děti v předvečer svátku sv. Mikuláše je na Hlinecku všeobecně rozšířen a dárky děti dostanou i bez fyzické přítomnosti maskovaných postav mikulášského průvodu. V prostředí sídliště se navíc v posledních letech objevuje velký průvod dětí, který masko-

vané postavy mikuláše a jeho doprovodu provází po celé obchůzce. Průvod dětí je někdy až rozpustile veselý, nechybí svíčky, prskavky a malé ohňostroje. Cyklus kalendářních obyčejů uzavírají svátky vánoční. Strojní vánočního stromčku, dárky a určitá skladba jídel o Štědrém dnu se opět objevuje ve vesnickém i městském prostředí. Kolední obchůzka na Štěpána, Nový rok a Tři krále téměř vymizela, obchůzku Tří králů lze s určitou pravidelností zaznamenat i v posledních desetiletích v Herálci. Králové zde však navštěvují jen věřící rodiny a obchůzka se přesunula na nejbližší sobotu a neděli.

Z rodinných obyčejů, které K. V. Adámek uvádí se dnes udržují především svatební a pohřební hostiny v kruhu širší rodiny. Křtiny v uplynulých desetiletích slavily pouze věřící rodiny, v posledních pěti letech se křtiny stávají vyhledávaným svátečním aktem i v rodinách, které nejsou přísně věřící. Naproti tomu se v posledních desetiletích začaly slavit narozeniny, jmeniny, odchody do důchodů a další změny v životě člověka (maturita, ukončení učebního oboru apod.).

Od roku 1972, kdy začal vznikat Soubor lidových staveb Vysočina, dnes největší skansen v Čechách, se opět započalo se soustavnějším výzkumem lidových

Masopustní obchůzka, skupina masek, Dřevíkov. Foto I. Vojancová, 1978

obyčejů, zároveň se v regionu objevil nový fenomén. Soubor lidových staveb začal spolupracovat s folklórními soubory v okolí i na rekonstrukcích zaniklých lidových obyčejů, které uvádí při různých příležitostech ve svém prostředí (vynášení Smrti, řehořské hry, vánoční obchůzkové hry apod.). V několika případech došlo k jakési zpětné vazbě, kdy po zhlédnutí takového vystoupení na Veselém Kopci uspořádali obyvatelé ve své vesnici obdobnou akci (Kameničky, Chlumětín, Chlum, Miřetice - dožínky, kácení máje).

V posledních pěti letech ve sledovaném regionu pomalu ožívají i obyčeje spojené s církevní liturgií.

Některé z vesnic se snaží obnovením výročního lidového obyčeje o zdůraznění jedinečnosti svého prostředí ve vztahu k sousedům. Můžeme konstatovat, že lidové obyčeje se na Hlinecku nekonají, nebo neobnovují spontánně, ale vždy z popudu jednotlivce, či skupiny lidí, kteří celou záležitost připraví a získají další z vesnického kolektivu. Jen malá část lidových obyčejů v současnosti má spontánní průběh a přípravu (velikonoční obchůzka, mikulášská obchůzka a štedro-večerní zvyky). Souvisí to pochopitelně se ztrátou primárních funkcí, jež tyto obyčeje původně měly a se ztrátou tradičních norem života někdejšího vesnického společenství.

Masopustní obchůzka, kanonýři, Svobodné Hamry. Foto I. Vojancová, 1978

*Masopustní obchůzka, sklinkář, Svobodné Hamry.
Foto I. Vojancová, 1978*

*Masopustní obchůzka, žid, Svobodné Hamry.
Foto I. Vojancová, 1978*

MARIE JEŽKOVÁ Z DOLNÍHO NĚMČÍ
(Portrét současné nositelky lidového tance)
Martina Pavlicová

"To, co bylo domácí, tým sa opovrhovalo. Pritom sem to mojej mamce říkala: 'Mami, proč si neopásete fěrtúšek,' když sme šli na svatbu. A ona říká: 'Ale viš, mně už sa nechce.' Já říkám: 'Mami, co sme vyhandlovali? Uvažujte. Tož my máme neco, co nemá nikdo, a my si za to oblečeme to, co celý svět nosí? V čem je logika? Co sa vám na tom líbí?'"

(M. Ježková, červen 1991)

Dolní Němčí po stránce historické a národopisné

Dolní Němčí leží na rozhraní uherskobrodského a uherskohradištského Dolňácka. V minulosti, v jedenáctém a dvanáctém století a podle některých historiků i později, tudy vedla jedna z nejdůležitějších vojenských cest zvaná "uherská", která spojovala Prahu s Olomoucí a směřovala dále do Uher (Trapl-Zemek 1978, 31). Předpokládá se, že oblast kolem Dolního Němčí byla ve třináctém století kolonizována osobami německého původu, čemuž odpovídá také název obce (Trapl-Zemek 1978,37). V roce 1663 bylo Dolní Němčí těžce poškozeno turko-tatarskými vpády na Moravu, které postihly zvláště její jihovýchodní část. Válečné útrapy neměly tento kraj ani v osmnáctém století, kdy tudy několikrát prošla uherská vojska (Trapl-Zemek (1978-115, 119). Pak se rozbourená situace začala postupně uklidňovat.

Od třináctého století náleželo Dolní Němčí k poměrně rozsáhlému ostrožskému panství, kam patřily nejen blízké obce Slavkov, Horní Němčí nebo Hluk, ale i vzdálenější Kunovice, Mikovice a další (Trapl-Zemek 1978, 111). Do poloviny osmnáctého století spadalo Dolní Němčí pod farnost v Hluku. Po zřízení expozitury byla nakonec v roce 1784 zavedena v Dolním Němčí samostatná duchovní správa (Hořínek 1937, 114). Ani ta ale neodstranila některé rozpory, jež mezitím mezi oběma lokalitami narůstaly. Nasvědčuje tomu např.

dlouhá léta trvající spor o pozemek, který byl nakonec v roce 1838 přirknut Hluku. Dočítáme se však, že "ještě za 10 let, totiž v roce 1848, mstili se Dolněmčané hluckému farářovi. V tom roce nechal farář pole dobře pohnouti a obdělati, ale Dolněmčané zahnali čeledíny farářovy a sebrali si úrodu. Zastání v tomto roce prosyceném revolucí farář nenašel nikde. Stav ten trval dva roky. Teprve v roce 1850 na základě rozsudku soudního zaplatili Dolněmčané farář hluckému jako náhradu 150 zl. ... V dalších instancích vyhráli sice Dolněmčané, ale spory jich stály daleko více, než měl sporný pozemek ceny... (Hořínek 1937, 115)."

Hlavním zaměstnáním obyvatel Dolního Němčí bylo vždy zemědělství, i když řada lidí jezdila za prací. Za Rakouska-Uherska jich většina směřovala do Vídně. Často zde docházelo ke sňatkům mezi svobodnými Dolněmčany, kteří se pak společně vraceli domů. Po vzniku československého státu se proud dělníků obrátil na Slovensko. Místní obyvatelé dojížděli rovněž do Baťových závodů do Zlína a tato pracovní příležitost se udržela i po druhé světové válce. V současnosti vyhledávají vzdálenější zaměstnání hlavně muži.

V minulých desetiletích nebylo Dolní Němčí (do roku 1924 se oficiálně nazývalo Dolněmčí a v hovorové mluvě se tento název stále používá) příliš v zorném úhlu národopisných nebo vlastivědných pracovníků. Snad to do jisté míry zapříčinila na první pohled větší atraktivnost blízkého Hluku a Vičnova, kde se udržela jízda králů, nebo archaičtější kultura nedalekých hornáckých obcí a Kopanie. Projdeme-li však dobou literaturu, zjistíme, že ne vždy bylo Dolní Němčí tak opomíjeno. Z poloviny osmdesátých let minulého století se např. dochovaly krojové náčrty Josefa Šímy, který v letech 1885 a 1886 podnikal výlety po Slovácku se svým švagrem Josefem Klvaňou (Klvaňa 1914, 283-307). V Dolním Němčí zachytil postavu mladého muže, dívky a chlapce. Kroj z Dolního Němčí byl také exponátem na Národopisné výstavě československé

v roce 1895 v Praze (Klvaňa 1896, 144). V roce 1928 navštívil Dolní Němčí národopisec František Pospíšil s malířem Antošem Frolkou: "*S mistrem Frolkou podnikli jsme národopisnou přehlídku slováckých krojů a zvolili k tomu den církevního svátku a tu hodinu, kdy zástupy lidu vyhrnou se z kostela na náves a doprovázejí kněze s Nejsvětější ke čtyřem oltářům. Objeli jsme Nivnici, Dolní Němčí a Vičnov a nebyli jsme zklamáni...*" (Zíbrt 1929, 30)."

Dolněmčanský kroj přitahoval badatele nejvíce, přesto jsme nezůstali zcela ani bez písňových a tanečních zmínek. V nejstarších sběrech Františka Sušila a Františka Bartoše se nevyskytují, i když z některých okolních lokalit zde zápisy nacházíme.¹⁾ Osmnáct písní z Dolního Němčí je však zachyceno v Lisově sbírce Lidové písně z Uherskohradištská z roku 1911. Z této doby rovněž pochází soubor jedenadvaceti písní z Dolního Němčí, které Leoši Janáčkovi zaslal učitel Bartoloměj Mansfeld (Hrabalová 1983, 102). Mansfeld také odeslal zápisy z Horního Němčí a Slavkova. V Horním Němčí, v obci velmi příbuzné (nejen krojem, ale i podobnou variantou točivého tance), zapisoval kolem přelomu století lidové písně Martin Zeman (Hrabalová 1983, 193). V roce 1926 vyšla ještě regionální sbírka Ferdinanda Tomka Slovenské písně z Uherskobrodsko, ta je ale zaměřena jen na Korytnou a okolí Starého Hrozenkova. Z pozdější doby pocházejí zápisy písní od Olgy Hrabalové, která počátkem padesátých let při výzkumu pro svou diplomovou práci zachytila jako srovnávací materiál dvacet pět písní v Dolním Němčí, deset v Horním Němčí a jedenáct ve Slavkově (Hrabalová 1983, 103).

Taneční materiál sbírala až na přelomu padesátých a šedesátých let teprve Zdenka Jelínková. Tanec dolněmčanská sedlcká sledovala od prvních Dolňáckých slavností v Hluku v roce 1959, kde tehdy vystupovala neorganizovaná krojovaná skupina. Později se do Dolního Němčí a sousedních obcí příležitostně vracela, např. při fašankových obchůzkách apod. Jiné taneční záznamy, než které obsahuje soukromý archiv Zdenky Jelínkové, se nedochovaly.

Ačkoliv Dolní Němčí leželo ve stínu zájmu v porovnání se sousedními lokalitami, jejich vývoj se ho dotýkal. Účast obce na Dolňáckých slavnostech v Hluku vedla k založení kruzů a k účinkování i na jiných slavnostech a festivalech.²⁾ Tento vliv zde tedy lze vystopovat, nikdy se ale neprojevil v rozsáhlejší podobě. Nikdy zde ovšem také nebyl prováděn soustavnější odborný výzkum.

Rodinné zázemí

Marie Ježková se narodila 1. února 1936 v Dolním Němčí jako nejstarší z osmi dětí v nemajetné rodině. Otec Josef Cmol (nar. 1910) byl malířem pokojů, velmi šikovný a podnikavý, tíha starosti o domácnost ležela ale především na matce a na nejstarší dceři: "*Naši mamka to všecko strašně oddřeli. A právě to všecko stírá takové to jemnější a citlivější ... Né, že by naše mamička nebyli citlivá, ale to sa dycky vyplývalo na ty malučké. My už sme sa moseli sami prispôsobovať... Co sem unésla diecko, na mné furt viselo diecko. Chovať sme moseli, tož kde. To sa nedalo.*" Z osmi sourozenců se dospělého věku dožilo sedm - pět sester a dva bratři, z nichž jeden v osmnácti letech tragicky zahynul. Tři sestry zdědily otcovo řemeslo - malování pokojů. Dnes se tomuto povolání věnuje už jen jedna z nich, tenkrát to však jinak nešlo: "*... do práce ich nevzali, protože sa združstevňovalo a oni odmietli. Naši otec, to byli hrozný paličák... Tady také nemohli nikde dělat, tož dělali kdekady na Šumpersku. Až pod Sněžníkem, kdesi u Starého Města. Tak jezdili po stavbách. Dělali třeba celú stavbu. Malovali, natírali, a tož tak ty děvčiska táhali po světě.*" Nejstarší Marie zůstala doma s matkou a pomáhala jí s mladšími bratry a nejmladší sestrou. Přezdívkou jí však zůstala dodnes jako všem ostatním - "Malířka".

To, že nemusela jít s otcem, Marii vyhovovalo. Byla dost citlivá a "plaček", jak o sobě prohlašuje. Byla také více svázána s domácím prostředím, které od dětství bystře pozorovala, což jí vlastně nikdy neopustilo: "*Naši mné to říkajú všeci: Prosím ťa, a kdes to čula, kdes to uviděla nebo kdes to čula?*" Já su

vnímavější asi na takovéto detaily a na takového věci. Můj muž - ten absolutně nic. Říká: 'Kdes to viděla, jak na to došla?' Říkám: 'Šak tys tam byl se mnú, šaks to mosel čut, tak jak já sem to čula.' Nevěděl."

Školu navštěvovala v Hluku ležícím pět kilometrů od Dolního Němčí. Zde se dostávala do konfrontace dvou světů. Začala si uvědomovat určitou odlišnost mezi domácí sevřenější venkovskou kulturou a poněkud poměštlými vlivy, které v té době Hluk už podstatně více zasahovaly. Všimla si rovněž dalších rozdílů, protože Dolní Němčí svými hlavními znaky, z nichž nejvíc patrný je kroj, patří na rozdíl od Hluku k uherskobrodskému Dolňácku. Vzájemné vztahy těchto dvou obcí nebyly zrovna nejvyhledávanější. *"Já nevím, ale my sme těch Hučanů... nikdy sme sa neměli rádi...ne, že bych jim nemohla přijít na chuť, to né, ale my sme buď divočejší nebo takoví bezprostřednější."*

V šestnácti letech odešla "na službu" k dětem do Brna: *"Jak sem sa tam dostala? Oni tam v té rodině byli oba lékaři... Ten doktor měl v Dolněmčí kamaráda, kolegu ze studií, a tož ně tam dohodili. Jak sa dohazuje kůň."* Z těchto časů nejvíce vzpomíná na to, jakou budila pozornost ve svém oblečení, kterým byl stále venkovský kroj. *"Když viděli jít v rukávcích nebo v kacabaji, tož sa to všeccko točilo..."* Na práci v Brně si nestěžovala, zkušenosti měla z domu s výchovou mladších sourozenců, ale co nedokázala překonat, byl stesk. K němu se později připojila známost s budoucím manželem, s kterým se seznámila při jedné z návštěv rodičů. Přesně za rok byla zpět doma.

Vyvstal problém, co dělat. Do družstva rodina nechtěla, byl však nutný nějaký další finanční příjem. Začala tedy vyšívat pro Slovač v Uherském Hradišti, hlavně šátky. Tuto práci pak dělala řadu let i v době, kdy už byla vdaná a měla děti. Pro sousedy vyšívala také roušky ke křtu, doplňky ke krojům. Dnes vyšívá jen ze záliby: *"Včil už si to možu dovolit."*

Vdala se v roce 1955 jako devatenáctiletá. Za rok se jim narodila dcera Božena, v roce 1959 mladší dcera Marie a v roce 1962 syn Ludvík. Počátkem sedmdesátých let přijali do rodiny sedmiletého Františka (nar. 1967) z dětského domova.

Později, až děti odrostly, začala pracovat v kravině místního družstva. S manželem, který je vyučený zedník a který dlouhá léta pracoval mimo obec (v posledních letech v Brně), postavili rozlehlý dům, ve kterém dnes bydlí s rodinou mladší dcery. Optimismus paní Marie je nakažlivý a energická povaha je všudy-přítomná. Ve svých názorech je vzácně otevřená. Mnohé životní postoje jsou toho dokladem.

Okolní svět

Marie Ježková je dnes v obci nejmladší, která nosí běžně kroj. V neděli do kostela je to pro ni samozřejmost. V kroji také chodí na plesy a je spíš výjimka, když se objeví v současném společenském oblečení. Ve "fěrtúškoch" a "jupce" chodí rovněž ve všední den. Pohodlnější a praktičtější oděv prý nezná. Ve svém okolí budí pozornost spíš tehdy, když si obleče městské šaty: *"Já sa také ráda nastrojím do sukně, do halenky, do šatů, že. Tak sem byla volat na svatbu. Celá dědina na mňa řvala: 'Krucí, kde máš rukávce?... No, ty sas vyčancila, proč nejsi v kroji?... Celú cestu tak na mňa pokřikovali."*

K tradičnímu oděvu podobně jako k jiným mizejícím věcem si vždy uchovávala osobní, někdy až pietní vztah, který se často dostával do rozporu s měnícím se míněním společenství. Příkladem je třeba postoj vlastního otce, který sám přinášel domů novosti ze světa, k úvazu šátku vdané ženy. Paní Ježková vzpomíná: *"... Ven dyž vyšla (žena ve vesnici), tak s holú hlavú nikdy. Dycky šáteček na řu. Ale doma v tom čepci. Také sem si ho nechala ušít. To ně mamička, protože to je povinnost mamy děvčicu vybavit z domu... A v nedělu po svatbě byla za nás mša a mamička ně ho uvazovali, protože já sem to neuměla. A tatíček jak řa uviděli, tož šli a kmás ně ho z hlavy. A já sem uhla. A on říká: 'Nedávaj si to, co to na tu hlavu cpeš?' A já říkám: 'Enom řa nechte. Já su vdaná.' Mně to tak dělalo dobře. Mně sa to strašně lúbilo. U nás ta ženská měla ...to je takový rožek. Aji dyž v tom šátečku ide, ten rožek tam tak hodně poznat. Mně sa to tak lúbilo na těch tetičkách..."* Doplňky ke kroji a výšivky si

Marie Ježková zhotovuje sama. Její oblibou jsou hlavně šátky, na nichž si velmi zakládá. Uplatňuje zde své výtvarné nadání a vkus. Každá výšivka je jiná: *"Já vyšívám od děcka, takže ně nedělá problémy si něco namalovat..."* Estetické uspokojení, které z nošení kroje pociťuje, se propojuje s moudrým životním názorem a s představou, že každý člověk někam patří a někde musí hledat svoj kořeny.

Lpění na tradičních jevech v obci bylo i přes mnohé vlivy poměrně pevné a Dolní Němčí si svůj ráz zachovávalo až do počátku padesátých let. O pozdějších změnách Marie Ježková soudí: *"Jak sa začaly družstva zvelebovať, počínali si ľudé vyděľovať... Ono to šlo aji s tú politiků... Protože to, čo bylo staré, to bylo šeko zlé."* Na druhou stranu silný katolický duch obce uchovával jednotu společenství a stál v protipólu k tehdejší necitlivé socializaci, i když právě ta přinášela většině lidí zaměstnání a často i slušné výdělky: *"Stalo sa, že sme měli dožinky a nic sme nesmeli organizovať takového, čo mělo s kostelem spoločného ... A čo sa nestalo. Hospodárom byl z družstva vedoucí ká pé ú č³⁾ a komunista jak poleno. A hrůza hrůz, on sa dověďěl po dožinkách, že v nedělu ráno na zapřenú nėsli věnec posvětit do kostela. Tož čo mohl dělat, nemohl dělat. Ale to bylo smichu! Přikryl dostal posvěcený věnec. A tož takto sa to všeko dělalo, všeko sa nosilo posvětit."*

V obci se zachovával výroční kalendář slavností, většinou ve spojitosti s církevními svátky. Z tradičních zvykoslovných akcí se pořádaly zejména dožínky a hody. Dožínky byly za první republiky spjaty s katolickou Omladinou, která je v obci organizovala. V menším rozsahu se konaly dokonce za druhé světové války, protože Dolní Němčí bylo poněkud stranou od policejních úředníků a některé zákazy se zde tak přísně nedodržovaly. Po válce byly dožínky obnoveny.

V roce 1966 vznikl v Dolním Němčí krůžek. Předcházela mu účast Dolněmčanů na Dolňáckých slavnostech v Hluku v roce 1965: *"... A nevím, kde sem to čula, že budeme dělat čepení nevěsty. Říkám: A kdo?" 'Dolněmčané mají jít do Huku s čepením nevěsty. Se svadbů. Že tam sa bude dělat aji čepení..."*

A mně už to nedalo, já už letěla k Čubíkom. A už sme tam byly tak děvčice z okolí. A že pod', budeme zpívat. A já říkám: 'A destě to vzaly?' Pěsničky napsané na papíře... 'Naši babička Dufkovych nám ich napsali. 'A já dyž sem to tak procházela, tak sem z nich polovičku uměla, nebo sem ty ostatní čula zpívat, tak neorganizované... Tož sme zpívaly, až sme sa jich naučily."

Po úspěšném vystoupení v Hluku se účinkující rozešli, semínko zájmu ale bylo zaseto a brzy se začaly ozývat hlasy: *"Nemůžete udělat krůžek? Uděľajte krůžek, s dechovků. Nech to nezahyne, šak to je škoda. V Dolněmčí sa tancovalo všelico a jak sa to nebude udržovat, no ..."* Marie Ježková si přesně vzpomíná, jak to vlastně začalo: *"... Byli sme jednu u babičky na besedě, moji rodiče bývajú dolů, u hospody bývali, a můj chlap šel na pivo. A jednu došel a říká... V sále hraje muzika.' A já povídám: A co je tam?' 'Cvičijá tam tance, že krůžek.' Fiha! Popadla vlnák a hybaj tam!... Naši nevěděli. Já sem sa vytratila, děcka tam ostaly..."*

Krůžek zahájil svou činnost a Marie Ježková se brzy ujala organizace i nácviku. Kroje měli vlastní a některé další vybavení získali od místních obyvatel, kteří často nabízeli věci z pozůstalosti po rodičích a příbuzných. Vznik krůžku s oficiálním názvem Dolněmčan byl v obci přijat s dobrou odezvou. Největší aktivitu projevoval v sedmdesátých a na počátku osmdesátých let. Tehdy tam tancovaly postupně i všechny děti Marie Ježkové.

Vztah k tanci

Tanec a hudba lákala Marii Ježkovou od dětských let. Její vzpomínky jsou barvitě a ona je s úsměvem vypravuje, ačkoliv v té době nebylo vždy pro její zálibu pochopení: *"Na obecní hospodě bývala taková chodbička... a tam už sme sa motávaly dycky, dvě a dvě. Někdě šel ze sálu, otevřel a: 'Potvory, čo sa tu mocete!' Vyhodil nás. Alebo pod oknem. Když to bylo eště ve dně, odpoledňa v nedělu, už sa hrálo... My sme rádio měli a babička nás dycky čepcovali: '... nevíš, že je pátek? Ale hned to zastav! Vyřváňat...' Ale my sme si zpívaly na dvoře, jako děvčiska... A v púste už vůbec sa*

rádia nepúšťaly... môžeš si zpívať aj inší pesničky, než ... také hlúposti." Rodina bydlela blízko hospody a Marie Ježková využívala túto skutočnosť ke svojim pozorováním: *"Takže nám neutekla žiadna muzika. To dyž měla byť muzika, dyž teda začínala muzika, tož to muzikanti napřed vyhráli ze dva, ze tři kúsky na ulici a teprv šli do hospody. Tož to nám neuteklo. My už rozhrkané, už abysme tam byly... A dyž sme jako tak protestovaly - žiadna muzika, žiadna muzika, to je dlúho... - mamička nás dycky okřikli: 'Co? Ve žňa muzika? Des to viděla? A co chceš, aby potlúklo, nebo co?'"*

Taneční nadání bylo u Marie Ježkové brzy zřejmé. Připomíná si období svých dvanácti let, kdy se zúčastnila svatby biřmovací kmotry: *"Na mňa šla hrůza, ale já sem tu svadbu protancovala. Celú svadbu. Já sem nestála jednoho kúska... A muzikanti uderili a kluci šli pro děvčice... Tancoval se mnú tak šikovný kluk, galánku už měl... Byl eště mladý, před vojnu... Celú svadbu se mnú protancoval. To byl pro mňa zážitek, snad než sem začala chodit k muzikám. Z toho sem dlúho čerpala."*

V padesátých letech, kdy se začala Marie Ježková zúčastňovat společenského života, se v repertoáru obce běžně objevovaly už jen tance kolové. Od vidění však znala i starší taneční formy, ovšem tehdy byla dítě a sama tyto tance, mezi nimi i dolněmčanskou sedlčkou, zatancovat nedovedla.

"Já sem byla strašný blázen do tanca. Šak my sme sa s mojím v tanci našli a strašně rádi tancujeme, strašně rádi." Manžel paní Ježkové také patřil k vyhlášeným tanečnickům obce. Podle jeho slov jej naučila v osmi letech tancovat starší sestra (Ludvík Ježek, nar. 1930, byl nejmladší z deseti dětí). Jeho žena o něm říká, že je *"lehký na tanec."* Na taneční zábavy chodívají často, náročná je pro ně především plesová sezóna. *"Můj sa dost tak ... no, předvádě. Tancovat umí, ale on si stejně řekne: Já to ani neumím, já nejsu žádný tanečník. On si tým koleduje o pochvalu."* Svě pocity při tanci s manželem podává Marie Ježková výstižně: *"To je taková radost. Aji z pohybu, aji z toho prostě že si sedíme do noty, že neuděláme jeden krok*

zbytečný. My dokážem polku od začátku, jak nasa-díme na třásáka, bez jediného přerušení... To je radost. Já su z toho opitá. A takto dokážeme tancovat do třech do rána." Marie Ježková ví, že schopnost tanečního pohybu není dána každému a že je důležité, aby si taneční partneři vyhovovali. *"To prostě, to musí sednúť. To musí asi pasovat. A potom tancovat ve dvojici a ne každý sám. Sú dvojice, kde tančí každý sám a to je šíleně únavné. My máme jednoho švagra, kerý dyž ně vezme tancovat, mně už sa protáčajú panenky a su utahaná, jak s mojím za celú noc."*

V okolí jsou manželé Ježkovi svou tanečností známí a často je jim to dáváno najevo: *"Došel za nama chlap a říká: 'Paní, prosím vás, poščajte mojej na chvíli toho vašeho. Ona že by si aspoň jednu za život chtěla zatancovat s tanečníkem.'... My z toho máme estrádu. Ale já sem ju pochopila, až on trdloval se mnú. Sem si říkala, tak já to protřpím, ten jeden kúsek, ale už sa nedivím, že ona celý život..."* Jeden jejich známý měl podobné přání. *"On ně vždycky v těch Kunovicách vzal tancovat a potom jedenkrát říkal mojém: 'Čuješ, vezmi moju, ona by sa tak ráda natřásla. Já enom už na šlapách.' On má metrák, tak už na tancování není."*

Tanec nespojuje Ježkovi jen s veřejnou taneční zábavou, ale také se svým soukromím. Stává se, že si jen tak zatancují při rádiu: *"No, to my škrkáme pořád. V nedělu, to sú gratulace, to tak krásně hrávají. A nekerá polka ...to je tak jak když s luďma. Nekdo je snadný, hned sa mu přide na chuť, a nekdo je složitý. A polka také. Nekerá je těžká."*

U Marie Ježkové nacházíme obdivuhodnou schopnost vyjadřovat vnitřní pocity o tanci a přesně je formulovat. V prostředí, kde žije, je nikdy nemusela nahlas vyslovovat a pravděpodobně to ani nedělala. Její citění je naprosto přirozené a kdybychom neznali okolnosti, těžko bychom předpokládali, že není reprezentantem starší tradiční kultury, jejíž zákonitosti se vyvíjely za zcela jiných podmínek: *"Jak tancovat a neunavit sa. To sa dá. Já říkám dycky: Nedělej veliké kroky, neskač tady jak kobyla. Musí to být aji na pohled pěkné, né jenom, že si zatancujem. To není účel unavit sa, vycucnúť sa. Když muzikanti začnú divočit, na místě*

a pěkně na drobučko, aby to aji bylo pěkné na pohled. Když sa tak díváš po tech mladých, tož kristeježíši, to je jakdyž koza na ledě ... Tož není to jedno, jak sa tancuje..."

Řekli jsme si, že Marie Ježková znala místní sedlckou pouze od vidění. V meziválečném období zde totiž tento tanec ještě existoval. Lidé narození před první světovou válkou jej běžně tancovali. Potvrdil jí to i její otec a vzpomněl si ještě na některé další tance - mazurku, řeznický, litery. Tyto tance již sama zažila: *"To sa tancovalo na plesi. To už si pamatuju jako děcko, co sem tam načučovala. A strašně sa ně třepaly kolena. Že bych to také jako chtěla."*

Tancovat sedlckou se sama naučila vlastně až se založením krúžku, když tehdy po oznámení manžela doběhla do sálu. *"Je pravda, že chlapi tam učili tancovat sedlckú... A já sa tak na ně dívám... že, pod' si to zkusit. A já říkám: 'Šak já to neumím.' Já sem k tomu dycky tihla, mňa to nikdo neučil. Lesi to má člověk v krvi lebo tým, že sem sa na ně dívala, a tak sem na to přišla. Prostě vzal ňa tancovat ten jeden chlap a ono to šlo... A můj, dyž sem tam byla asi třetí nedělu, tož mu to nedalo a došel sa tam podívat. Já říkám: 'Pod' tady za roh, já ta to naučím.' A on už měl přes třicet roků, dyž sem ho to naučila. Také to neuměl... Já sem to asi uměla od narození. Já sa dycky směju, že to umím od narození."*

Máme-li charakterizovat taneční projev Marie Ježkové, zvláště při dolněmčanské sedlcké, je možné ho označit jako zemitý. Není technicky vybroušený a má své stereotypy, zejména v držení těla, které vcelku odporuje teoretickým tanečním zásadám. Osa tanečnice je stále vychýlena, nicméně to nebrání v samostatném točení, které Marie Ježková s velkou energií zvládá. Razance v tanci je patrná a souvisí zcela jistě s mentalitou tanečnice a s jejím bystrým sledováním a usměřováním jakékoliv situace, tedy i taneční. Tancuje však lehce a rytmicky velmi přesně. I bez hudebního doprovodu je zřejmé, že tanec doprovází dechová kapela.⁴⁾

V tanci měla Marie Ježková svůj vzor v tanečnici asi o deset let starší, kterou pozorně sledovala od

dětství: *"Anéša Jozova. A to není nadávka. Ona se menuje Anéša a její je Joža a říkali mu Joza. Já dyž už coby děvčisko sem po ní hleděla... Dyž tu našu Boženu vidím skákat tu sedlckú, jak tú nohu zdvihá, říkám: 'No, to je jak Jozova.' Tá její sestra, co ju namlúvali mojému... já sem zas až dodatečně si uvědomila, že mají stejný chod. A dyž sem ho chtěla, mojého, pozlobit říkám mu: 'Šak sis měl vzít Lusičku. A měl bys pokoj.' A on mně řekl: 'Taková zametalka.' Ano, ona s ňú tak... každý je nejaký, že?"*

Začátkem šedesátých let viděla Marie Ježková při jedné besedě s důchodci, jak zcela spontánně začali tancovat sedlckou. Pak už se nikdy nic podobného, podle jejích slov, v Dolním Němčí neopakovalo: *"Tenkrát tam hrála dechovka... to už je pěkné dávno. A muzikanti jim hráli, kdekdo tancoval. A co já vím, kde k tomu přišlo, naráz mně vylezly oči, že oni hrajú sedlckú. Říkám: 'No dědákcom?'... Oni to všeci tancovali! Ale odtancovali první verš, tak jak sa normálně tancuje, z valčíka to jaksí začalo... a včil já sa na nich dívám, co je, oni chodíjajú při tom předzpěvu po obvodu. A prostě, kde ostala muzika, kde ten předzpěv skončil, tam začala muzika a tam sa tancovalo. Na tom místě, kde stáli, tam tancovali... Babky v papučách, ve vlíáčkoch uvázané a tancovaly sedlckú."*

Za pětadvacet let existence krúžku prošlo jeho řadami hodně členů, takže dolněmčanská sedlcká v obci nezanikla. Obecně je k tanci rozšířeno jen několik písní, vždy záleží na muzikantech, které z nich znají. Pohybová struktura tance a základní krok se ale udržely. Na zábavách, kde hraje dechová kapela, se čas od času najde někdo, kdo si tento tanec zatancuje: *"My sme si včil na svajbě taky dali zahrát sedlckú,"* vzpomíná Marie Ježková. *"A nevjesta, enom to za ňú vlálo. A říkám: Tož co, dáme si zahrát sedlckú?" Že nevím, kdo to bude tancovat... No, plný sál nás bylo. Ano. Protože z jejich rodiny hodně krúžkařů, ešte její mama byla krúžkařka, nevěstina. Tá tancovala... No a z naší rodiny šecky děcka. Všecky. Moja Maruška, Lud'a, Lidka s Jendú, dokonca Fanoš se Zdenkú, šecky moje děcka... to už sa tak dívá, kdo je kdo, kdo to umí. To všady dajú dohromady. Mladý,*

starý, to je jedno... Tož, bylo nás plno... A my písničku vyzpíjvat do konca. Né jak v programu, vyzpívat dvě sloky a jede sa dál..."

Vyznání Marie Ježkové k tomu, co má ráda, je jednoznačné: "... Mňa to úplně natahovalo, špónovalo, jak sem nekde něco začula..." Někdy byla kritizována za to, že "skáčú furt enom dolněmčanskú", že si nevy-myslí něco jiného. Na to odpovídala: "Ide o to, abysme si něco vymýšľali? De o to, abysme uchovali to, co tady je."

Závěrem

Lidový tanec v takové podobě, jak jej známe ze sbírek našich starších badatelů, tvoří už jen velmi malou část taneční kultury moravského venkova. Většinou i to, co se dochovalo, je důsledkem silného folklórního hnutí, které se u nás v různé intenzitě projevuje už celé jedno století. Stále však velmi málo víme o tanečním procesu. Jak o vnějších vlivech, které na něj působily, tak zejména o podnětech, které přicházely od vlastních tanečních interpretů a tvůrců. U Marie Ježkové, výrazné nositelky tance ze slováckého Dolňácka, jsme se pokusili zachytit momenty, jež nám mohou přiblížit některé principy tanečního vývoje a zároveň také psychologii tanečníka a jeho svět.

Poznámky

1. Např. František Sušil otiskl ve své sbírce Moravské národní písně s nápěvy do textu vřaděnými 3 písně z Boršic, 18 písní z Komně, 2 písně z Nivnice a 1 z Nivnicka, 10 písní z Vlčnova aj.
2. Třikrát účinkoval krúžek z Dolního Němčí např. na festivalu ve Strážnici: v roce 1970, 1973 a 1975.
3. Zkratka pro dřívější kádrový a personální útvar.
4. V Dolním Němčí se od 80. let minulého století vyskytovala pouze dechová hudba, která vytlačila pravděpodobně hudeckou kapelu (jak lze soudit podle okolních obcí).

Literatura:

1. Klvaňa, J. 1896: Morava na Národopisné výstavě v Praze r. 1895, ČMM 20, 34-42, 143-146, 245-252, 323-335.
2. Klvaňa, J. 1914: Prof. J. Šímy studie krojové ze Slovácka mor. z r. 1885-86, ČMMZ 14, 283-307.
3. Hořínek, F. 1937: Slovácké městečko Hluk, Uh. Hradiště.
4. Hrabalová O. 1983: Průvodce písňovými sbírkami II, Brno.
5. Trapl, M. - Zemek, M., red. 1978: Slovácko. Kapitoly z dějin Slovácka, Praha.
6. Zíbrt, Č. 1929: Proti národopisným rokům, ČL 29, 30-32.

Manželé Ježkovi při tanci. Dolní Němčí, 1966

Manželé Ježkovi na festivalu ve Strážnici, 1989

JUBILEJNÍ PADESÁTÁ STRÁŽNICE

Lubomír Tyllner

Strážnické brány se 23.-25.června 1995 otevřely popadesáté. Tímto úctyhodným jubileem se mezi evropskými festivaly zřejmě pyšní pouze Strážnice, a tak ani recenzent se nemůže vyhnout úvaze jubilejní, nikoli však bilancující. Tento úkol patří jiným, např. dnešnímu řediteli Ústavu lidové kultury ve Strážnici Josef Janáčkov, který výročí festivalu pozdravil rozměrným dílem *Strážnická ohlédnutí - 50 let mezinárodního folklórního festivalu*.

Právem zde sáhl hlouběji před zahajovací ročník 1946, neboť i pokusy přenosu folklórních projevů mimo autentické prostředí byly známe již v 19. století, přičemž proslulost si v tomto smyslu získaly shodou okolností nikoli právě úspěšné snahy Janáčkovy z roku 1892. Diskuse na téma folklór na pódiu má tedy historii minimálně dvojnásobně delší než festivalová Strážnice, která snad každým ročníkem tuto diskusi oficiálně nebo skrytě znovu otevírá. Folklór většinou již před desetiletími přešel do druhé fáze své existence a tento fakt byl akceptován snad všemi, kdo se tradiční hudební a taneční kulturou zabývali a zabývají. Nicméně: konfrontace autentického lidového projevu s jeho pódiovou stylizací byla a je nějakým způsobem přítomna ve velké většině festivalových pořadů. A tak podle povahy a zájmu osobnosti se pravidelně zdvihaly a zdvihají hlasy varující před ústupem tzv. autentických projevů, za jejichž pokračovatele byl festival považován. Jindy zas byla oceňována skutečnost, že folklorismus dnešní doby z tradice především vybírá, domýšlí ji a přetváří v nových scénických a pódiových kompozicích. Diskuse na toto téma nepochybně ovlivňovala a formovala vývoj festivalu a předurčila i jeho současnou tvář. Jubilejní "Strážnice" nabídla návštěvníkům pořady na všech třech stadionech, ve vinohradnickém areálu i amfiteátru skanzenu, na ostrově, ve městě, na dalších pódiih zámeckého parku, v zámku samotném a nepostrádala ani obvyklé interpretační soutěže.

Introdukci festivalu tvořilo *stavění máje* ve skanzenu se sympatickým vystoupením souboru Lipovjan a

městské vystoupení folklórních skupin ze Strážnicka nazvané *Otvírajte sa, strážnické brány* (autorka T. Palenská), jehož cíl "rozezpívat a rozehrát celé město" bylo obtížné naplnit, neboť pozornost se již upírala k zámeckému areálu, a prvnímu pořadu na stadionu Zahrada *Sedm klíčů k radosti* (J. Polášková, L. Košíková). Ten zajímavě uplatňoval prvky pantomimy, pestrý sled scén se značnou mírou stylizace vyzníval u dětských souborů přirozeně a přesvědčivě. Sympatická byla velmi dobrá úroveň doprovodných muzik z Moravy i Čech.

Vlastní zahájení festivalu pořadem *Vítejte u nás* na stadionu Bludník bylo vkusné i slavnostní současně, hodné jubilejního festivalu zařazeného do středo-evropského sektoru CIOFF. Pojaté bylo jako společná oslava domácích a zahraničních souborů. Pod májem, tradičním symbolem lásky, míru a sváteční nálady defilovalo celkem jedenáct skupin poskytujících zajímavé srovnání hudebních, tanečních a pěveckých stylů (nejvýraznější zde byla sólistka běloruského souboru). Z této výjimečné konfrontace vyplynul i dobře pozorovatelný rozdíl v pojetí vystoupení domácích a zahraničních hostů festivalu. Zatímco naše soubory většinou různými formami spíše usilují o tlumočení hodnot autentického folklóru, soubory zahraniční, v tomto případě s výjimkou Izraele ze zemí bývalého východního bloku, zůstávají často při okázalých podívaných, připomínajících cosi z někdejších ideologicky podmíněných představ o prezentaci šťastného života jásajícího pracujícího lidu.

Nejrozměrnější pořad festivalu *Pomněnky* byl rozložen do všech třech festivalových dnů a konal se ve vinohradnickém areálu a v amfiteátru skanzenu. Jeho autor Z. Mišurec jej pojal jako připomenutí a ozvěnu lidových slavností na Národopisné výstavě československé v Praze roku 1895. K realizaci pořadu a oživení někdejších vystoupení pozval mladou generaci z obcí, které se ohehdá výstavy účastnily. Pomněnky byly zahájeny pátečním stavěním máje,

pokračovaly dopoledním sobotním programem v amfiteátru a odpoledním pod májem. Jeho nedělní kácení, za asistence souboru Kašava z Lukova, tento programový blok uzavřelo. Pořady ve vinohradnickém areálu skanzenu měly nejednou i v minulosti svůj půvab, tentokrát se však zvláště dařilo skloubit myšlenku vzpomínky na Národopisnou s výběrem souborů, jejich repertoárem a neopakovatelnou přírodní scénérií, na jejímž pozadí se zde pořady konají. Snad bylo možné ještě věrněji rekonstruovat některá vystoupení konaná před sto lety v Praze, to bychom však asi chtěli na autorech až příliš mnoho. Vše se podařilo zvládnout i režijně, a tak zejména vystoupení "na zeleném" si mnohý z návštěvníků zařadil mezi zážitky mimořádné a sváteční.

Výročí Národopisné výstavy byl také věnován pořad *Co jsme zdělili a zachovali* (K. Pavlišťík a Z. Jelínková). I k tomuto vystoupení byli přizváni účinkující z míst odkud kdysi putovali hudeci, tanečníci a zpěváci na slavnou Národopisnou. Divákům bylo nabídnuto to nejlepší (mihla se v něm nazapfenou, přesto však ihned publikem identifikovaná Zdenka Jelínková), nicméně pořad jako takový trochu trpěl zejména v úseku svateb menšími kontrasty, což nemohly vyvážit ani mnohé vynikající interpretační výkony (kupř. muzika Martina Hrbáče).

K festivalu neodmyslitelně patří obě interpretační soutěže, jakkoli každá z nich má své publikum i svůj osobitý ráz. *Soutěž o nejlepšího tanečníka slováckého verbuňku*, tentokrát spojená s pořadem *Nositelé tradice*, má správnou soutěžní atmosféru, každý interpret v publiku svou hlasitou loby. Spojení s lidovou tradicí je tu více než zřejmé a navíc se zde předvádí všestrannost interpreta. Ten musí obstát jako tanečník i zpěvák současně. Soutěž zpěváků lidových písní byla intimnější a zájemcům o lidovou hudbu a zpěv přinesla zážitky jiného druhu. Interpreti z Čech se zde neobjevili, jejich účast symbolizoval sympatickým vystoupením naturalizovaný Pražák L. Vaculík. Sepětí s tradicí zde nemusí podmiňovat vlastní výkon, a tak se zdá, že hlasy odborně vedené zde mají větší šanci nebo časem dokonce převládnu. Těžko říci zda ku

prospěchu věci či nikoli, zda nad tímto trendem naříkat, nebo jej usměrňovat. Ostatně i mnoho z dnešních strážnických "hudců" je doma mezi lesem mikrofonů a hodiny, které tráví v nahrávacích studiích se dají počítat přinejmenším na desítky.

Tradiční muzikantský a písničkový pořad *Před písničkou smekni* ukázal jak málo (i mnoho) je někdy zapotřebí k tomu, aby vznikl program nanejvýš zdařilý. "Málem" je myšleno množství prostředků, které jeho autoři (Z. Bláha, J. Rokyta a J. Nečas) k realizaci potřebovali, "mnoho" představuje zkušenost autorů a umění interpretů - to vše někdy v jedné osobě dohromady. Starší generace, s legendami J. Šulákovou a J. Lažou, si zde podávala ruku se střední i nejmladší, průvodní slovo J. Rokyty bylo milé a stručné. Právem. K tomu, co zde znělo, nebylo třeba mnoho co dodat.

Pořad *(Z)Malování zbojníci* byl zcela jiného rázu, a zaujal rovněž. Autoři J. Hamar a P. Popelka vytvořili důmyslně prokomponované představení, těžící ze zbojnické tradice v moravském a slovenském folklóru. Ten zde byl podán s nadsázkou, humorem a za pomoci komponovaných monologů, dialogů a komentářů. Zkrátka nepřišel ani vlastní folklór v podání sedmi slovenských a moravských souborů.

Pořad zahraničních souborů patří tradičně k nejlákavějším, i když jeho autoři nemávají vždy jednoduchou úlohu, neboť nemohou se soubory pracovat předem. Rovněž není jednoduché přimět soubory (které vážejí z ciziny často dlouhou cestu), dodržet vymezený čas určený jejich vystoupení. Autorská dvojice M. Pavlicová a D. Stavělová udělala v dané situaci maximum a koncipovala pořad do dvou vrcholů, z nichž první tvořilo strhující vystoupení dětského souboru z Gruzie, druhý vrchol představovalo vystoupení slovenského souboru Marína ze Zvolena. Zejména vystoupení Gruzinců dalo podnět k mnohým debatám a k zamyšlení, zda cesta drylu a tvrdé kázně je tou nejlepší, po které by se měly ubírat i soubory naše. Ta se nepochybně neslučuje jak s povahou vlastního českého a moravského folklórního materiálu, tak i s rozdílnými etnickými rysy - půvabnými

právě ve své odlišnosti a rozmanitosti. Zahraniční soubory v té sestavě, ve které se představily ve Strážnici, dávají zpravidla přednost bohatému a stále se měnícímu prostorovému ztvárnění, důrazu na kontrast, tempové změny, střídání tanců mužských a ženských. Jejich často náročné choreografie ve špičkových tempech prozrazující systematickou výchovu, ne-li přímo profesionalitu. Soubory, které touto výbavou nedisponují se prosazují těžko - což byl případ třeba hostů z Rakouska.

Za komentář by stálo snad vše, co se na jubilejním festivalu odehrálo. Průvod, na který se celý rok těší obyvatelé Strážnice, vystoupení dechovek, které mají svou ustálenou a ne zrovna malou klientelu, hudební záběry *Ze zlatého fondu* připravené neúnavným J. Nečasem, sympatický pořad národnostních menšin *Domovina* (J. Krist) nebo dva poslední pořady, které vrtkavě, v dané situaci přesto milosrdné počasí přimělo uskutečnit v kulturním domě. První z nich, *Kde jsme doma* (A. Schauerová, M. Pavlišťíková), připomněl úlohu tradiční kultury při utváření pocitu domova kdysi v minulosti i dnes. Závěrečný pořad *Co jsme vypěstovali* (A. Skálová, J. Kadlec, J. M. Krist) měl být jakousi výkladní skříní soudobého folklorismu, a tečkou za padesáti ročníky festivalu. Avšak záměr, i přes některá zajímavá vystoupení, zůstal za očekáváním ve výběru souborů, stylizační odvaze, na kterou byl divák připraven průvodním textem programové brožury, ve sledu scén i v jejich vlastní náplni.

Nicméně pih na kráse jubilejní "Strážnice" najdeme poskrovnu. Festival pulsuje plnokrevným životem, jeho návštěvníci mají co jíst i pít a naštěstí je málo těch, kteří dávají přednost pouze těmto prožitkům. U Stánků je dobrý výběr zvukových nahrávek ať již na CD nebo magnetofonových kazetách i literatury s příslušnou tematikou. Kdo nechce folklór na stadionech, nalezne jej ve strážnickém parku kdekoli jinde, přičemž netřeba zdůrazňovat, že žánrový rozsah je zde širší než na pódii. Každý si může zazpívat, zatancovat i zahrát. I tato neoficiální "Strážnice" patří ke kouzlu festivalu a ocení ji hlavně ti,

kteří se alespoň na chvíli chtějí přiblížit folklóru v jeho prvotní funkci. Tyto zážitky jinak všemocná masová média zprostředkovat nedovedou a jsou proto dopřána pouze těm, kteří do Strážnice přijedou a vydrží i v noci.

Strážnice se nestala festivalem dědečků a babiček, a to ani na pódii, ani v hledišti. Ostatně i tzv. nositelé tradic jsou dnes většinou lidé mladí a poučení. Bývají to často lékaři, inženýři, konzervatoristé či absolventi základních uměleckých škol, kteří se scházejí dvakrát týdně v půl osmé večer tam či onde, a kroj oblékají většinou již jen pro potřebu vystoupení. Někteří z nich, kteří jsou na strážnických pódii jako doma, vydělají folklórem dost peněz. Ostatně i v minulosti v domácnostech muzikantů byla koruna získaná hraním při muzice, na svatbě a kdekoli jinde vítaná. Čas druhé či třetí existence folklóru je zde a nelze jej zapřít, ani zpochybnit jeho dnešní smysl. Takto široké pojetí festivalu (nikoli folklóru samého a nikoli v hlavních festivalových pořadech) nebrání tomu, aby na dnešní Strážnici nezazněla lidovkářská produkce Vejvodova, Valdaufova či Vackova, argentinská tanga nebo slowfoxy. Tím spíš by však bylo možné rozšiřovat programovou nabídku směrem k vyšší stylizaci, k projevům umělé kultury folklórem výrazně ovlivněné. Takovou nabídkou disponuje česká kultura v mimořádné míře, když v předstihu několika desetiletí anticipovala jeden z nejživotaschopnějších hudebních proudů evropské hudby 20. století - neofolklorismus. Podobně si počínají organizátoři strakonického dudáckého festivalu, přičemž pořady tohoto typu zde patří k divácky nejatraktivnějším. Nabídka příslušně inspirovaných skladeb Smetanových, Dvořákových, Janáčkových, Novákových, jmenujeme-li alespoň největší osobnosti, je mimořádná a prostory k jejich provedení by se jistě našly. Podobně by strážnický festival nemusel mít chrámové prostředí, zvláště když víme, v jak těsné vazbě kultura lidová a duchovní žily.

Padesátý ročník festivalu připravila programová rada vedená (podobně jako v předešlých čtyřech ročnících, K. Pavlišťíkem), jehož strážnický porevoluční návrat byl nepochybně šťastný nejen pro něho osobně, ale i pro festival samotný. K. Pavlišťík

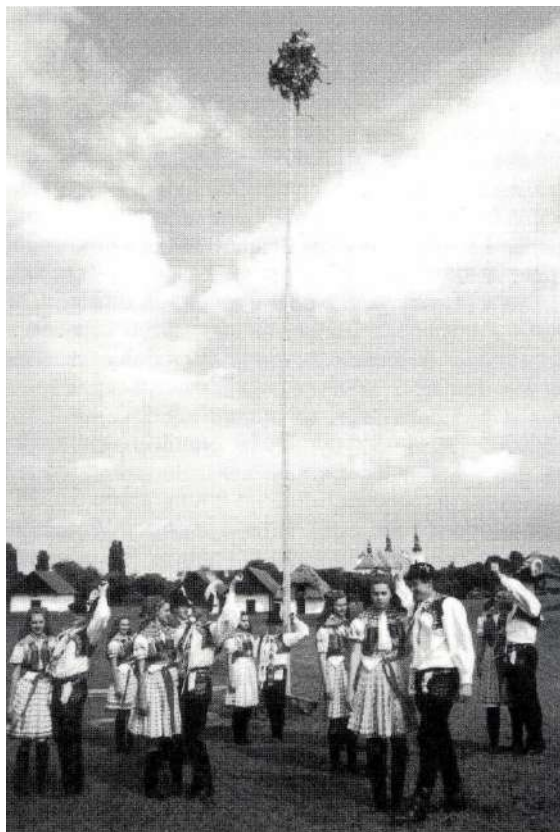
navíc našel dost sil k tomu, aby v pravou chvíli - což u osobnosti se zkušenostmi i elánem na vrcholu nebývá právě lehké - pro příště předal veslo mladším nástupcům.

Hodnotící komise festivalu vedená Janem Rokytou neměla snadný úkol při ocenění toho nejlepšího, co se na festivalu objevilo. Nicméně její verdikt se rámcově shodoval s dojmy, které si z festivalu odnášel řadový návštěvník, i zasvěcený folklorista. *Cenu 50. ročníku MFF* získal hudební pořad *Před písničkou smekni* (autoři Zdeněk Bláha a Jan Rokyta) - za vysokou úroveň všech uměleckých složek programu, a pořad *(Z)malování zbojníci* (autoři Pavel Popelka a Juraj Hamar) za výraznou tvůrčí autorskou práci při zpracování zvoleného tématu. *Laureáty festivalu* se stali: soubor Hradišťánek, soubor Pálava z Mikulova, Spojené řecké soubory z Prahy a Brna, PhDr. Zdeněk Mišurec a sólistka běloruského souboru Paleshuki Olga Kucharčuk.

V Soutěži o nejlepšího tanečníka slováckého verbuňku zvítězil Martin Kaňa z Dolních Bojanovic. Vítězem ankety diváků se stal Jiří Martykán z Uherského Hradiště. V soutěži zpěváků lidových písní byli nejúspěšnější: v kategorii ženský zpěv - Kateřina Novotná ze Zlína, v kategorii mužský zpěv - Josef Kútný ze Bzence a Zdeněk Chrástský z Rožnova pod Radhoštěm.

Jubilantovi bývá zvykem popřát. Činíme tak o to raději, čím méně je zapotřebí chvát se o jeho osud.

Věřme, že návštěvník příštích "Strážnic" se má na co těšit, neboť jej zde více než kde jinde znovu ovane svěží dech lidové hudby, písně a tance v půvabné symbiose s přírodou strážnického parku, skanzenu v pozadí s barokní architekturou chrámu Nanebevzetí Panny Marie, pouze ve Strážnici se potká s přáteli, které vidí jedenkrát do roka a to právě zde. Zdá se, že kultura před kterou smekali Janáček, Novák, Stravinskij, Ďagilev, Rilke, Martinů nebo Bartók bude i v budoucnu přitahovat, neboť již dnes je stálíci na širém nebi nejrůznějších kulturních proudů, brázděném kometami o to zářivějšími, oč dříve zanikajícími.

*Soubor Lipovjan při stavění máje ve skanzenu.
MFF Strážnice 1995. Foto J. Holek*

Zahájení festivalu pořadem Vítejte u nás. MFF Strážnice 1995. Foto J. Holek

Soubor Železiar z Košíc v pořadu Vítejte u nás. MFF Strážnice 1995. Foto J. Holek

Jízda králů z Kněždubu na skanzenu. MFF Strážnice 1995. Foto J. Holek

*Dětský soubor Veličánek z Velké nad Veličkou v pořadu Pomněnky.
MFF Strážnice 1995. Foto J. Holek*

*Soubor Pantla z Nákla v pořadu Pomněnky. MFF Strážnice 1995.
Foto J. Holek*

*Soubor Valašský vojvoda z Kozlovic v pořadu Pomněnky. MFF Strážnice 1995.
Foto J. Holek*

*Hradišťanek z Uh. Hradiště v pořadu Sedm klíčů k radosti.
MFF Strážnice 1995. Foto J. Holek*

Řecký soubor Prometheus z Brna v pořadu Domovina. MFF Strážnice 1995. Foto J. Holek

*Soubor Velička z Velké nad Veličkou v pořadu Co jsme zdědili a zachovali.
MFF Strážnice 1995. Foto J. Holek*

*Soubor Polančané z Valašské Polanky v pořadu Co jsme zdědili a zachovali.
MFF Strážnice 1995. Foto J. Holek*

*Jan Rokyta a Zdeněk Bláha uvádí pořad Před písničkou smekni.
MFF Strážnice 1995. Foto J. Holec*

Z pořadu Před písničkou smekni. MFF Strážnice 1995. Foto J. Holec

Vítěz soutěže zpěváků Josef Kútňý ze Bzence. MFF Strážnice 1995. Foto J. Holek

Nositelé tradice. MFF Strážnice 1995. Foto J. Holek

Soubor Dovinka z Bratislavy v pořadu Kde jsme doma. MFF Strážnice 1995.

Foto J. Holek

Vystoupení souboru Dorul z Rumunska. MFF Strážnice 1995. Foto J. Holek

SLOVÁCKÝ ROK V KYJOVĚ

Čím lákaly a dosud lákají kyjovské *Slovácké roky* širokou obec návštěvníků, od skalních milovníků folklóru až po diváka, který jen touží nějak zajímavě strávit volný čas? Je to především čtyřletá perioda pořádání, která dává každému ročníku festivalu punc výjimečnosti, je to téměř výhradní zaměření na oba domácí regiony - dolňácké Kyjovsko a hanáckoslovácké Žďánsko, je to konečně výrazný důraz na uvádění folklórního a vůbec národopisného materiálu neotřelého. Jak tedy splnil letošní ročník, který proběhl ve dnech 10.-13. srpna, očekávání návštěvníků?

Oproti předchozímu ročníku (1991) bylo tu téměř o sto procent pořadů více. Výrazně obohacení byly zejména oba medailony zpěváků, krojová přehlídka a pořad zcela nového typu, nazvaný *Pocta tvůrcům*. V Kyjově jsme se tentokrát setkali i se soubory zahraničními a jedním souborem krajanů z Kanady v rámci volných vystoupení při jarmarku. Velké množství pořadů však sebou přineslo úskalí, známé ostatně i z jiných festivalů: kdo chtěl shlédnout vše, nestíhal, zvláště došlo-li i k poměrně malému časovému posunu ukončení některého z pořadů.

Stálíce programové skladby, poutavé pro nejširší okruh diváků, zůstaly zachovány. Za ně považují především *stavění a kácení máje* tradičním způsobem, vtipně doprovázené *zpěvem mužských pěveckých sborů, skoronskou jízdu králů*, vedenou obětavcem a nadšencem Josefem Holcmanem, *jarmark lidových a*

z lidových tradic vycházejících výrobků, který měl tentokrát více než čtyřicet Stánků a byl doprovázen *volnými vystoupeními souborů, skupin, muzik a pěveckých sborů* letos hned na dvou místech současně - před radnicí a před Domem kultury. Všechny tyto pořady měly dobrou úroveň a zvláště oceňuji, že se opět podařilo udržet jarmark v rámci dobrého vkusu a úmyslu jeho tvůrkyň Ireny Trutmanové.

Za velmi zdařilou považuji prvou z novinek letošního festivalu, medailony lidových zpěváků a jubilantů Klimenta Navrátila a Hedviky Varmužové (uvedeno pod názvem *Mé sladké jabůčko*). Komorní prostředí nádvoří radnice, které bylo v pátek (K. Navrátil) téměř a v sobotu (H. Varmužová) zcela zaplněno (ba přeplněno), je vhodným prostředím pro tento typ pořadu a pomohlo vytvořit výbornou a domáckou atmosféru. Oba tvůrci a současně komentátoři dokázali dát každému z pořadů ještě další, širší rozměr, než jen obrázek životních a tvůrčích cest zpěváků. V prvním případě Jaromír Nečas sledoval renezanci záliby ve slovácké lidové písni ze čtyřicátých a padesátých let, ve druhém se Jan Rokyta věnoval cestám a vůli k zachování tradice.

Koncert mladých cimbálových muzik, uvedený jako prvá část pátečního večerního dvojprogramu na přírodním hledišti, byl dokladem, že i na Kyjovsku cílevědomě pečují o muzikantský dorost. Jeho tvůrcům, Pavlovi Petrželovi, Miroslavu Uříčákovovi a Pavlu Varmužovi ml. patří nejen dík za pečlivou přípravu, režii a průvodní slovo pořadu, ale i za soustavnou práci s mladými hudci.

Klenotnice, která nesla podtitul *Vývoj lidové hudební kultury na Kyjovsku* a byla druhou částí pátečního dvojprogramu, vzbudila diskusi mezi zainteresovanými diváky i odborníky. Předmětem diskuse však nebyla úroveň a vyznění samotného pořadu, jako spíše představa o tom, čím by měl být pořad, nazvaný Klenotnice. Běžnou představou je, že by měl uvádět vzorové projevy, vycházející přísně ze živé regionální tradice. Tomuto pojetí se ovšem tato Klenotnice širokým záběrem od středověkého liturgického zpěvu až po ukázkou nástrojového obsazení z jiného regionu tam, kde na Kyjovsku takové nyní není, značně vymykala. V každém případě byl pořad zajímavý a přínosný, písňové a hudební ukázky byly povětšinou vybrány z opravdových klenotů, zaznamenaných ve sbírkách. Jan Rokyta se svým velmi erudovaným průvodním slovem měl být uveden nejen jako jeho autor a interpret, ale po boku Jiřího Petru a Milana Pokoráka jako spoluautor pořadu.

Velmi sympaticky zapůsobila přehlídka svatebních krojů, provedená pod názvem *Krása domova* v sobotu na schodech kostela Nanebevzetí Panny Marie. Využití tohoto prostoru byl vynikající nápad autorů Jana Seluckého a Ivoše Šimečka, pořad měl úměrnou délku a představil hlavní krojové typy Kyjovska a Žďánska. Jen snad nebylo nutné vždy podmalovávat průvodní slovo muzikou, pořad by se bez hudebního doprovodu možná zcela obešel.

Sobotní slavnostní průvod měl opět monumentální rozměry, 25 krojovaných skupin se tak často nevidí. Za zaza-

menání stojí, že účast skupin, které neúčinkovaly v některém ze scénických pořadů, financovaly obecní úřady jejich obcí.

Pořad řemeslnických tanců, dětských her a říkadel autorek Kateřiny Prokešové a Hany Vašulkové na přírodním hledišti pod názvem *Bez práce nejsou koláče* měl dobrou programovou linku, vycházející z řazení souborů podle věku dětí. Byl prvu částí sobotního a druhého dvojprogramu festivalu.

Další stálíci programové skladby byl zvykoslovný pořad *Slovácký rok*, koneckonců kdysi jediný a posléze hlavní scénický pořad festivalu. Autořovi Janu Kristovi se podařilo přinést tematiku dosud na pódiích málo uváděnou nebo neuváděnou - adventní písně a pálení čarodejnic. Pořad se stal dalším dokladem, že nejen vesnické soubory, ale dnes už i skupiny se inscenačními postupy a jejich kvalitou jen málo liší nebo vůbec neliší od souborů městských či těch, které mají mnohaletou zkušenost s prací pro jeviště. Všechny zvyky uvedené zde ve větší ploše byly značně stylizovány. Pořad měl spád a úměrnou délku a byl druhou částí výše zmíněného dvojprogramu.

Kyjovsko v písni a tanci, přehlídkový pořad souborů z Kyjovska autorů Rudolfa Hochmana a Miroslava Glace tvořil v sobotu večer první díl posledního dvojprogramu na přírodním hledišti. Byl dobře vygradován a mezi sedmi představenými soubory nebylo výraznějších rozdílů nejen v kvalitě, ale i v pojetí scénické tvorby.

Druhým dílem téhož dvojprogramu byl pořad Jiřího Frolce *Folk a folklór*, který považují za nejméně zdařilý z celého festivalu. Byl rozvleklý a neúměrně dlouhý a nesplnil to, co bylo zřejmě jeho cílem: být příspěvkem do diskuse o místě folklóru v současnosti a jeho vztahu k ostatním populárním hudebním žánrům. Řazení folklórních, folkových i nefolkových čísel mnohde postrádalo vnitřní souvislost, folková hvězda Jan Nedvěd spíše nepříliš věcně povídal, než zpěvem demonstroval. Tím však nesnižuje jednotlivé výkony některých sólistů a těles, které byly brilantní.

Mnohem více a nevtrivnějším způsobem vypověděl o vztazích lidové písně a hudby k jiným hudebním žánrům pořad Jana Pavlíka *Pocta tvůrcům*, uvedený v neděli před polednem v kostele Nanebevzetí Panny Marie. Byl připraven na počest znovootvření gymnaziální kaple, ale pro lepší kvalitu varhan proběhl v kostele. Konfrontace více či méně folklórem inspirované vážné hudby se stylizací lidové písně vyvrcholila *Českou mši svatobořickou Václava Kaprála* v překvapujícím podání chrámového sboru ze Svatobořic-Mistřína. Obdivuhodné bylo, že poměrně náročný program byl až na dvě výjimky obsazen na vysoké úrovni interpretů z Kyjovska, což spolu se zajímavým výběrem skladeb a citlivým průvodním slovem Jana Bendy z něj učinilo jeden z nejlepších pořadů Slováckého roku.

Posledním pořadem na přírodním hledišti byla v neděli odpoledne repríza programu *Slovácko žije*, uvedeného ke 100. výročí Národopisné výstavy československé v květnu t.r. v Praze na

Žofíně. Autorem divácky vděčného pořadu byl František Synek. Byla zde sice uvedena některá čísla, která od souborů známe již léta (Danaj, Břeclavan, Olšava), ale program byl komponován právě pro Prahu. Oproti pražskému provedení byl reprizován s některými změnami: chyběla Horňácká cimbalová muzika Martina Hrbáče, Veličku z Velké nad Veličkou nahradil Lipovjan, sóla místo M. Můčkové a L. Málků zpívali Martin Gajda a Jitka Málková. Průvodní slovo erudované informovalo o NVČ 1895 a tradicích, které z ní vzešly a dosud trvají, avšak ke škodě věci neinformovalo o tom, co je na jevišti uváděno. Např. jen velmi poučený divák zaregistroval, že mikulovská Pálava uvádí tance Moravských Chorvatů v rekonstruovaných krojích, že Břeclavan uvádí rekonstruovaný husarský verbuňk z předminulého století atp. Pořad měl dobrou dramatickou stavbu a bezchybné výkony.

Mám za to, že i letošní Slovácký rok si zachoval svoji regionálnost a v hlavních rysech i programovou specifikou, i když byla patrná snaha hledat nové cesty a mnohé se posunulo tímtež směrem, jímž spěje dnes celé folklórní hnutí.

Jan M. Krist

DĚTSKÝ FOLKLÓR V KROMĚŘÍŽI

V sobotu dne 10. června 1995 se v Kroměříži uskutečnila *Celostátní přehlídka dětských folklórních souborů*. Z pověření ministerstva kultury akci uspořádala Artama, pracoviště Informačního a poradenského střediska pro místní kulturu spolu s Domem kultury

v Kroměříži a ve spolupráci s okresním úřadem a radou města Kroměříže. Nesoutěžní přehlídky se zúčastnilo 14 souborů a jejich vystoupení proběhla ve dvou programových celcích, tj. jedna část dopoledne a druhá část odpoledne. Večer patřil zábavě dětí, výstižně nazvané taneční jarmark, o níž můžeme s potěšením konstatovat, že folklórní souborový dorost se bavit umí. Současně s dětskou taneční zábavou se uskutečnila beseda vedoucích souborů s odbornou radou. Novinkou byly následující neformální diskuse v menších, spontánně vytvořených skupinách podle zájmu.

Přehlídka proběhla v přátelské atmosféře - děti, které právě vystupovaly, sledovaly se zaujetím svoje kamarády na jevišti, o čemž mimo jiné svědčil jejich spontánní potlesk. Myslím, že nikdo nepostrádal soutěžní nervozitu, tím méně nepřátelskou rivalitu, tak typické pro dřívější celostátní soutěže.

Kvalitní a vyrovnaná úroveň přehlídky je i objektivním obrazem současného stavu dětských folklórních souborů. Je svědectvím, že s dětmi ve folklórních souborech pracují nejen pro věc zaujatí a nadšení, ale i poučení vedoucí. V žádném z vystoupení nešlo jen o laciné využívání dětské roztomilosti, či o tzv. "tanečkování". Programy byly vesměs doprovázeny dětskou muzikou.

Je zřejmé, že vedoucí studují a vybírají materiál tak, aby odpovídal danému tématu i zvolenému regionu, ale současně věku dětí. Od rytmizovaných říkadel a jejich pohybového ztvárnění formou hry (např. v předvedení přibližně šestiletých dětí

z Hradišťánku) po taneční kompozice vyžadující od interpretů dobré zvládnutí i středně obtížných tanců (např. dospívající tanečnice z plzeňské Mladinky nebo Rosénka z Prahy). To umožnilo přesvědčivý projev vystupujících i hluboký zážitek diváků.

Nejpůsobivějších vystoupení jsme se dočkali u těch souborů, v nichž vedoucí nepřipravují děti pouze pro určité dané vystoupení, ale cílevědomě rozvíjejí jejich muzikálnost a tanečnost, seznamují je s tanečními prvky a tanci zvoleného regionu, takže jsou dětem důvěrně známé a jsou pro ně jakousi zásobárnou. Ne tedy od choreografie, ale od kořenů. A konečně nejpůsobivější jsou ta vystoupení, kde vedoucí na základě výše uvedeného dovedou podpořit i dětskou interpretační tvořivost, tj. tam, kde děti nepředvádějí, ale žijí, kde nehrají, ale hrají si. K takovým vystoupením nepochybně patřil program Ostravičky i Hradišťánku.

V choreografii Jany Poláškové a Ladislavy Košíkové předvedl Hradišťánek pásmo *Hádej, hádej, hadačů*. Slovesný folklór a rytmus se staly společným prožitkem a tvůrčí aktivitou dětí i vedoucích. Slovo působilo natolik zvukomalebně a plně, že naprosto nechyběla doprovodná hudba. Tím vším i razantním projevem si Hradišťánek zachoval svůj styl a přesvědčil diváky. Vystoupení dětí z Ostravičky s programem *Hastrmane, tatrmane* choreograficky zpracovala a nacvičila Marie Nováková. Její přístup k práci je zřejmě jiný. Dopředu ví, co chce, tj. jakou podobu bude mít ztvárnění pro jeviště, ale nepotlačí přitom dětskou přirozenost ani fantazii. V pásmu perfektně spojila hru a tanec.

Děti zvládaly pohyb i prostor. Přirozené taneční držení těla jim umožnilo precizní interpretaci, aniž by autorka usilovala o přiblížení projevu dospělých. Naopak. Děti zůstaly dětmi a jejich interpretace by právě pro dospělé byla nedostupná, protože by byla nepravdivá. Takováto přesvědčivost chyběla např. Křenováčku, a to i přes vhodný výběr materiálu (z hlediště regionu, tématu i věku dětí).

Co lze říci závěrem. Je zřejmé, že dětské folklórní soubory jsou důležitou součástí nejen zájmové umělecké činnosti, ale rovněž důležitým prostředím, v němž mají děti možnost poznat tradiční lidovou kulturu a získat k ní pozitivní vztah. Jsou proto i důležitým základem pro "dospělé" folklórní soubory. I v tomto směru byla letošní kroměřížská přehlídka přesvědčivá a potěšitelná.

Alena Schauerová

DRUHÝ ROČNÍK SOUTĚŽE MALÝCH VERBÍŘŮ V KUNOVICÍCH

Součástí programu II. dětského folklórního festivalu Kunovské léto (17.-18. června 1995) byla i *Soutěž malých verbířů*. Zúčastnilo se jí 14 chlapců ve věku od osmi do čtrnácti let. Pořadatelé je po dohodě s porotou (František Vališ - předseda, členové: Josef Bazala, Karel Pavlišník, Jaroslav Šottl a Vladimír Vencel) rozdělili do dvou věkových kategorií: mladší do 11ti let, starší od 11ti let. Nejmladšímu bylo osm, nejstarším - byli dva - 14 let. Pro

posuzování výkonu malých verbířů přizpůsobila porota systém i kritéria strážnické Soutěže o nejlepšího tanečníka slováckého verbuňku. Posuzovala zpěv, pomalou část (válaný), rychlou část a celkový dojem. Při posuzování výkonu malých verbířů vládla v porotě shoda plynoucí ze schopnosti věcně a objektivně vnímat výkony soutěžících, jasně formulovat stanoviska. Zcela neobjektivní a zaujatý však byl postoj členů poroty k těm, kdo malé verbíře do soutěže připravili a přivedli do soutěže. V tomto směru členové poroty neskrývali svůj respekt a uznání pedagogickým schopnostem, obětavostí a nadšením vedoucích dětských folklórních souborů Štěpnička z Veselí nad Moravou (Jiří Matel a byl první a Petr Kubečka třetí v kategorii starších), *Hradišťánek* (Vlastimil Chybík byl druhý v starších), *Ostrožánek* (Tomáš Velecký byl druhý v mladších), *Děcka z Kunovic* (Jakub Tomala byl třetí ve mladších) a *Handrláček II.* z Kunovic (devítiletý Radek Galuška a osmiletý Ondřej Habarta byli třetí v mladších), kteří výchovou mladičkých adeptů verbuňku přispívají tím nejúčinnějším a nejpotřebnějším způsobem k tomu, aby tento vzácný, ojedinělý a krásný slovácký tanec dále žil a ve svém vývoji pokračoval.

Vítězové kunovské Soutěže malých verbířů se stejně jako vloni představili divákům finále 10. ročníku strážnické Soutěže o nejlepšího tanečníka slováckého verbuňku. Stejně jako vloni byli přijati velice srdečně a s nadšením. Stejně jako vloni to bylo ne proto, že by byli malí, ale proto, že si s "dospěláky" nezadali ani v tanečním a pěvec-

kém umu, ani v zaujetí, s jakým cifrovali.

U příležitosti desátého výročí trvání strážnické verbířské soutěže položili její organizátoři divákům otázku, zda má soutěž i v budoucnu pokračovat. Přišlo mnoho odpovědí, všechny jednoznačné pokračování soutěže požadovaly, mnohé byly navíc velice uznalé a povzbudivé. Nabádaly také k tomu, aby se věnovala pozornost přípravě mladičkých tanečníků už od raného školního věku. Vystoupení vítězů kunovské dětské verbířské soutěže jistě uspokojilo milovníky verbuňku i v tomto směru.

-pvk-

HORŇÁCKÉ SLAVNOSTI 1995

V České republice vznikla ve 20. století dlouhá řada regionálních folklórních slavností, avšak jen málo, které dosáhly v současné době takového vřelého hlasu jako "*Horňácké slavnosti*" ve Velké nad Veličkou.

Horňácko, ležící v malebném podhůří Bílých Karpat, se vepsalo do povědomí široké veřejnosti zejména prostřednictvím učitelů a umělců, kteří zde působili v osmdesátých a devadesátých letech 19. století. Alois Fiala, kamarád Jože Úprky, Otakara Bystřiny, Jana Hudečka, Martina Zemana a dalších "súchovských republikánů", později Leoš Janáček, Vítězslav Novák nebo Miloš Jiránek, přispěli významně k rozšíření vědomostí o tomto kraji. Horňácko se zapsalo do národního povědomí i velkou účastí na

Národopisné výstavě československé v Praze v roce 1895.

Ve třicátých letech tohoto století vznikl projekt sociologicky etnografického výzkumu Horňácka, na němž se podíleli profesori Masarykovy university Inocenc A. Bláha, Antonín Václavík a zejména Vladimír Ulehla, který z nedokončené práce vytěžil za velkých finančních obětí film *Mizející svět*. Václavíkovi žáci po druhé světové válce napsali národopisnou monografii Horňácko. Tento kraj a jeho folklórní tradice proslavili z mladší generace například Josef Tomeš, Dušan Holý a nejnověji například herec a spisovatel Břetislav Rychlík. Není divu, že regionální folklórní festival "*Horňácké slavnosti*" přitahuje i zapříisahlé nepřátele folklórních festivalů z Prahy, či z Brna, neboť cítí, že folklór má zřejmě v současnosti hlubší význam, i když moderní člověk se k němu dostává v nejrůznějších podobách, většinou značně zprostředkovaných.

V letošním roce 100. výročí Národopisné výstavy československé byl tomuto výročí věnován především hlavní pořad, který jeho autorka Zdenka Jelínková nazvala *Po stopách vzpomínek*. Jakousi výjimku tvořil pořad autorů A. Vrby a dr. A. Mičky, nazvaný *Z velického kúta*. Byl věnován 100. výročí narození "horňáckého" spisovatele, učitele a organizátora kulturního života Rudolfa Kynčla, známého také pod pseudonymem Uječek Matěj Škrobák. Tento sběratel lidových písní, básník, hudec a spisovatel působil především ve Velké nad Veličkou. Není divu, že organizátoři věnovali památce svého vynikajícího rodáka samostatné páteční pásmo, do

něž vedle hudby, zpěvu a tance zařadili i ukázky z Kynčlova literárního díla. Jeho znovu vydaná tetralogie *Paměti uječka Matěje Škrobáka* se ve Velké i prodávala.

Avšak jako vždy byla i letos hlavním dnem "slavností" sobota, začínající už po řadu let horňáckým "jarmakem", trhem lidových výrobků a produktů drobného zemědělského hospodaření. Nejde ovšem o obvyklý stánkový prodej kýchů a podřadného zboží, nýbrž o systematicky a dlouhodobě připravovanou přehlídku mistrů a pracovníků lidové umělecké výroby, ale i tradičních zemědělských produktů (včetně medu a rezné).

Už dlouho před 19. hodinou putovaly proudy lidí z parkovišť či z velického nádraží na Strážnou hůrku, dějiště slavností, na pořad "Mezi horňáckými

mi dětmi". Spolu s dospělými se totiž pražské Národopisné výstavy před 100 lety zúčastnily i děti z Horňácka a proto jim patřil i úvod letošního programu na Horňáckém stadionu. Horňácká mládež má vlastní folklórní festival: *Mladé Horňácko* a z programu jeho letošního 23. ročníku, který se konal ve Velké 7.-9. dubna, vybraly autorky dětského pořadu Anna Lerchová a Anna Kománková nejlepší malé hudece, zpěváky a tanečníky. Bezprostřednost projevu při hrách horňáckých dětí i jejich přirozená hudebnost a zpěvnost zaujaly zaplněný stadion. Zvažování, co je projevem skutečného tvůrčího počínu a nadání a co je projevem nápodoby starších, náleží v tomto ohledu nepochybně spíše pedagogům než národopiscům.

Na dětský pořad navázal hlavní pořad *Po stopách vzpomínek*. Horňácký stadion snad ještě nezažil takovou návštěvnost milovníků folklórního Horňácka. A věru měli co obdivovat. Nejdříve vystoupili zpěváci a hudci tak jako jejich dědové a pradědové v roce 1895 v Praze. Leoš Janáček tehdy nazval primáše Trna králem všech tehdejších hudeců, avšak dnes by našel na Horňácku těch králů několik. Ale genius loci nepochybně působí i v okruhu tanečníků. Osobním projevem i uměřenou choreografií sice nejvíce zapůsobil Lipovjan jako soustavně pracující soubor lidových písní a tanců, avšak neméně ohlas získali i starší taneční páry z Nové Lhoty a ze Súčova. Zdenka Jelínková zařadila do svého "vzpomínkového" pořadu vše nejlepší z Horňácka včetně svatebních zvyků a vůbec nevydilo, že pořad trval tři hodiny.

Je potěšitelné, že mezi návštěvníky převažovali mladí, kteří ani nedali odejít hudecům, zaplnili pódium a neúnavně zpívali a tančili (především sedlácké) až do nedělního rána. Klidná neděle už plně patřila Veličanům a jejich Mářimagdalenké pouti. Folklórní festival ve Velké nad Veličkou se stal nejen významnou kulturní akcí, ale přispěl i k aktivizaci folklórních aktivit na Horňácku. Hudecké, pěvecké a taneční tradice zde od dob Národopisné výstavy zesílily a desítky mladých hudeců, zpěváků a tanečníků na pódium Horňáckého stadionu na Strážné hůrce prokazují, že folklór je nezapomenutelnou součástí našeho kulturního dědictví, ale i součástí našeho dnešního kulturního života.

Josef Jančář

Mezi horňáckými dětmi. Foto Vít Kaňůrek, Velká nad Veličkou, 1995

V. UHERSKOHRADIŠTŠKÝ FESTIVAL NÁSTROJŮ LIDOVÉ HUDBY

V Uherském Hradišti se 6. a 7. října 1995 uskutečnila významná kulturní akce: už V. ročník Festivalu hudebních nástrojů lidových muzik. Festival připravil Klub kultury Uherské Hradiště pod záštitou Ministerstva kultury České republiky.

Program V. ročníku lze proti předchozím ročníkům hodnotit jako skromnější; za nosný hudební nástroj byl tentokrát vybrán lidský hlas. V pátek 6. října se ve Slovické boudě v Uherském Hradišti a na zámku v Buchlovicích uskutečnily Besedy u cimbalu s autorským čtením členů českého PEN klubu, avšak hlavním programem bylo sobotní "Zpívání medové".

Autoři Jaromír Nečas a Jan Maděrič se nechali inspirovat verši barokního básníka Felixe Kadlinského *"...Tuť tito muzikantové zpívají všemi hlasy a své zpívání medové skládají z pouhé krásy..."* a přivedli na jeviště hradištského Klubu kultury celou plejádu vynikajících interpretů lidové písně nejen od nás, ale i ze Slovenska, Rakouska a Polska, včetně výtečné romské skupiny Točkolotoč. Za konferenční stůl usedl zkušený Jan Rokyta, jehož familiérní průpovídky se týkaly všeho možného jen ne tématu večera, tedy lidského hlasu. Divák marně čekal, že se dozví něco o "krajových a kmenových rozdílech zpěvu" či "specifických zpěvních praktikách", jejichž existenci autoři v tištěném programu naznačili. Místo tohoto se dozvídal, že Telgárt byl založen v r. 1549 a že "cimbalisti si

berou ty nejhezčí holky." Povrchnost průvodního slova jen zviditelnila absenci celkového tvůrčího záměru. Šanci, kterou téma skýtalo, autoři tentokrát promarnili. Slyšeli a viděli jsme sice "špičky", nicméně důvody proč byli pozváni ti či oni zpěváci a jiní ne, a kontext v rámci tématu se autorům podařilo utajit.

Nepříjemný zvuk elektrického napětí vytvářel osobitou zvukovou kulisu tomuto pořadu. Sdělení pořadatelů, že se závada nedá odstranit, už nepomohlo. Úroveň festivalu, který se zabýval lidským hlasem utrpěla zcela zásadně. Otázkou je, zda se koncert za takových okolností měl vůbec konat.

Jiří Jilík

SLOVENSKÝ "LUDOVÝ ODEV A TEXTIL"

Múzeum Ľudovíta Štúra v Modre (v okrese Bratislava-vidiek) inštalovalo v mesiacoch marec - apríl 1995 vo svojich výstavných priestoroch výstavu pod názvom *"Ludový odev a textil"*.

Vo dvoch výstavných miestnostiach uvidel návštevník trojo výstavných exponátov: výrobky textilné, drevené i keramické ako aj fotografie (čiernobiele i farebné) z rodinného života.

Z textilných výrobkov tu boli hodne zastúpené takmer všetky súčiastky ženského odevu, podobne mužského odevu, konopné "gate" či nohavice, s blúzku, ženské a dievčenské čepce rôznej veľkosti, rôznych farieb a najmä najrôznejších vyšívaných ornamentov - sukien, blúzok, čepcov, stužiek,

prúculekov, kabátikov, klobúkov väčších i menších, pre mladších i starších, zdobených ornamentami a so stuhami. Popri uvedených visiaciach súčiastkách mužského a ženského odevu, dievčieho a mládeneckého odevu, tu boli v každej miestnosti figuríny.

Z drevených exponátov zaujali potreby na mlátenie obilia, cepy, hrable a kolíska z dreva. Z keramiky jeden veľký ušatý džbán, nefarbený, hnedý, ktorý mal nápis Anton Machavič, Augustín Emres, kapitán, Z. Čakvaru, Ján Maier Pudmister a ďalšie vázičky menšie. Z dôležitých výstavných exponátov nemožno nenapísať aj časť fotografií z rodinného života. Medzi exponáty treba nutne zaradiť aj obrusy a obrúsky, ktoré boli príjemnou estetickou súčasťou výstavy.

Milan Urbanovský

VÝSTAVA K JUBILEU ROŽNOVSKÉHO MUZEA

Letošní rok, oplývající mnoha výročími, je jubilejný i pro Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Právě před 70 lety se konal *Valašský rok*, ojedinělá slavnost spojená vedle řady různých programů také s přenesením prvních objektů muzea v přírodě do městského parku Hájnice.

Sledujeme-li pravidelně celoroční programovou nabídku muzea, a letošní jubilejný zvlášť, zdá se na první pohled, že už není možné více nabídnout. Folklórní pořady, jubilejní slavnosti, předvádění starých technik, dny řemesel, rodáků a Receptář musí uspokojit

VÝSTAVY

i toho nejnáročnějšího návštěvníka. Múzejník ale spíše očekává připomenutí výročí způsobem zcela specifickým pro svou profesi - výstavou, expozicí, katalogem či odborným seminářem. Toto očekávání bylo přece jen naplněno na počátku července, kdy byla ve Velké sýpce v areálu Dřevěného městečka otevřena výstava nazvaná *"Rožnované a muzeum"*.

Autentický prostor přizemí poměrně rozsáhlého zemědělského objektu s přiznanými roubenými stěnami, pouze s improvizovaným osvětlením, účelově připravenými podii, vitrinami a panely nebyl právě nejideálnějším pro prezentaci tak rozsáhlého tématu, jakým je mnohaletý vztah obyvatel městečka k instituci, která zde žije po sedmdesát let a která v posledním dvacetiletí jako by přerostla "místní poměry" nejen počtem hostů, kteří ji každoročně navštíví, ale také významem, který má mezi institucemi obdobného charakteru v rámci celé Evropy. Snad právě pro složitost vztahů, vzájemného soužití a změny, které v nich současně probíhají, byl pro výstavu vybrán tento námět. Hned na počátku nutno s potěšením konstatovat, že autor libreta, scénáře i výtvarného řešení dr. Jiří Langer, se svého, velmi náročného úkolu, zhostil přes všechny problémy se ctí a invencí jemu vlastní.

Záměr prezentovat prostřednictvím muzejních sbírek, instalovaných, na rozdíl od expozic, které návštěvníka obklopují po celou jeho procházku areálem, v celcích dle jejich místa, jaké měly ve způsobu života Rožnovanů, se ukázal jako velmi nosný. Mohly být také využity sbírkové unikáty, pocházející z rožnovských rodin, které

z objektivních důvodů nemohou mít trvalé místo v objektech. Výsledkem je instalace ponechávající dostatek prostoru pro působení jednotlivých exponátů, kterým je podřízeno i barevné a prostorové řešení panelů a textů.

Celá výstava je koncipována jako obsáhlá zpráva o tom, v jakých poměrech bylo muzeum založeno, jak se muzejní pracovníci zcela systematicky a dlouhodobě zabývají dokumentací Rožnova a jeho obyvatel, jakých výsledků dosáhli a jaký je život předmětů po jejich předání do muzea. Před návštěvníkem se tak otvírá obsáhlá kniha o rožnovských plátenících, řemeslnících, pasekářích i dělnících, sestavená z výsledků archívních výzkumů, dobových vyobrazení, sbírek textilií a dalších reálií, která má na posledních stranách několik slov o současném muzeu, o jeho aktivitách expozičních, metodologických a programových.

Epilog náleží sedmi otázkám, které autor výstavy klade nejen návštěvníkům, muzejníkům, ale také Rožnovanům. Jejich formulace prozrazuje, že situace a budoucnost i tak navštěvovaného muzea není vyjasněna, jak složitě získává nové odborné pracovníky, ale také jakým přínosem jsou pro místní podnikatele desítky a desítky tisíc hostů, kteří do města přijíždí právě za muzeem a jeho programy.

Už svým názvem výstava naznačuje, že je určena v první řadě obyvatelům Rožnova. Budou-li ji osloveni a přijmou ji alespoň s takovým pochopením, s jakým je přijímána návštěvníky z ostatních míst a zahraničí, splnila svůj prvořadý cíl. Bude také záležet na tom, zda najdou novou cestu k muzeu a budou mu oporou tak, jak mu byli pomocníky a podporovateli generace

jejich rodičů a prarodičů. Toto vytváření nového vztahu se netýká pouze těch, kteří se v městě narodili, konečně může jich být i menšina, ale výstava oslovuje zejména ty "nové", kteří o tradici nejsou ještě dostatečně poučeni a sžití s ní, ale kteří mohou pomoci stejně kvalifikovaně jako rodáci. Výstava činí první krok k ideálnímu stavu, kdy by městské společnosti, v čele se svými představiteli, bylo hrdé na svou vlastní historii a kulturu a dávalo to svým vztahem k muzeu, které je strážcem zanikajících podob tradice, najevo. Zde je jedna z novodobých, dosud nevybudovaných dimenzí vztahu mezi nadregionální institucí a lokální společností a výstava k ní velmi přesvědčivě inspiruje.

Výročí bývají často podnětem k bilančování, vycházejí jubilejní tisky, konají se slavnostní setkání. Tak významné výročí, jakým bezpochyby je 70 let plodné práce s vynikajícími výsledky, přineslo do programu muzea výstavu, která by měla být pro svou závažnost reprizována, aby ji mohli shlédnout nejen ti, kterým byla adresována - Rožnované, ale i návštěvníci odjinud, kterým byla dána jedinečná příležitost nahlédnout do dokumentačního a sbírkotvorného zákulisí, které bývá před zraky veřejnosti skryto a přece je pro prezentaci muzea tou nejdůležitější činností. Je jen škoda, že k výstavě nebyl vydán katalog, který by celou plejádu informací, dokumentů a předmětů shrnul a zachoval i po skončení výstavy. Stal by se tak trvalou inspirací při nově rozvíjeném vztahu obou fenoménů. Byl by to pro oba dárek k jubileu jistě nejkrásnější.

Jiřina Veselská

STRÁŽNICKÉ VÝSTAVY

V množstve diania, ktoré každoročne vrchovato zamestnáva účastníkov Medzinárodného folklórneho festivalu v Strážnici, akoby v skromnom úzadí ostávajú výstavy v stále lepšie adaptovaných a rozširovaných priestoroch stráznického zámku. Sústavné, každoročné sledovanie týchto výstav ma i v tomto roku presvedčilo, že tieto podujatia raz skôr všeobecne, inokedy však programovo a veľmi výrazne sledujú celkové zábery festivalu a že sú jeho integrálnou súčasťou. I preto by si azda zaslúžili zverejnenie nielen na pútači pred budovou zámku, ale i priamo v programových brožúrach. Popri stálej a doteraz so záujmom navštevovanej expozícii *Nástrojov ľudovej hudby v Českej republike*, otvorili pracovníci Ústavu ľudovej kultúry pred festivalom až štyri výstavy približujúce návštevníkom rôzne podoby inšpirácie tradíciami a ľudovou kultúrou. Dôstojným a súčasne priateľským pripomenutím životného jubilea *strážnického rezbára Františka Gajdu*, bola výstava približujúca rozmernú škálu výtvarného záujmu tohoto síce samorastlého, no neobyčajne poučeného umelca. Ako neúnavný pozorovateľ a spodobovateľ najrôznejších postáv a postavičiek charakteristických pre Strážnicu a jej rázovité okolie, je vlastne akýmsi kronikárom tohto juhomoravského mestečka, na ktoré sa pozerá s láskavým humorom i piétnou citlivosťou. Úprimné prežívanie viery v duchu dávnych moravských tradícií nachádza odraz nielen v trvalej a dávnej rezbá-

rovej téme, ktorou je Kristovo narodenie a jeho tradičná ľudová podoba v Betlehemoch, ale aj v početných sochách Krista, Matky Božej a svätcov. Výstava opätovne potvrdila, ako je dobre, že tohoto vzácneho Strážničana poznajú zo spoločných výstav a stretnutí kolegovia - amatérski i profesionálni výtvarníci i záujemci o ľudové umenie nielen u nás, ale aj v zahraničí.

Príjemným prekvapením, ktoré poukázalo na ďalšie formy pretrvávania ale i pretvárania tradícií, bola výstava *absolventov Strednej umeleckej školy textilnej a Školského ústavu umeleckej výroby v Prahe*. Príjemné bolo toto prekvapenie nielen vlastnou tvorbou celého radu mladých výtvarníkov a mnohorakými podobami nového využitia technik tkania, gobelínu, výšivky a paličkovanej čipky. Potešujúca je i skutočnosť, že svoju životnosť a opodstatnenosť práve konkrétnymi výsledkami výstavy a tvorivými schopnosťami svojich žiakov opätovne potvrdil Školský ústav umeleckej výroby, ktorého tradície siahajú hlboko do minulosti. Iste i vďaka tradíciám Ústavu ako aj spolupráci oboch inštitúcií sa pod vedením pedagógov - riaditeľa docenta V. Vodačka, jeho zástupkyň Mgr. Z. Kováříkovéj, profesorky M. Filipovskej a akad. maliarky H. Müllerovej sformovala generácia, ktorá iste pozitívne zasiahne do českej textilnej tvorby v blízkej budúcnosti. Možno by sa bolo žiadalo povedať práve o škole a ústave návštevníkom trochu viac už aj preto, že niekdajšia stráznická vyšivačská škola bola istým spôsobom práve so Školským ústavom umeleckej výroby v úzkom kontakte.

Bezprostredný súvis s folklorizmom, uvádzaním tanca a krojov na scénu a teda i festivalom mala nepochybne výstava *kresieb a malieb Ruženy Krčmářovej - Veverkovej*. Rodáčka z Veľkých Pavlovíc žijúca v Bratislave sa zrejme už v domácom prostredí nadchla tanečným pohybom, ktorý umocňuje a ozvlášťuje farebnosť a silueta kroja. Toto všetko sa usilovala zaznamenať v početných kresbách zachycujúcich v zodpovedajúcej a výstižnej skratke tanečný pohyb. Napriek vysokej miere štylizácie všetky kresby nesú zjavne čitateľné regionálne i miestne špecifiká či už ide o kroj alebo tanec.

Napriek tomu, že výstava zámockej galérie už viackrát predstavila umelcov známeho moravsko-slovenského okruhu z obdobia pred I. svetovou vojnou, sté výročie Národopisnej výstavy československej bolo vhodnou príležitosťou pozrieť sa na túto výraznú skupinu z ďalšieho hľadiska a v širšom časovom kontexte. Od apríla roku 1995 hostila galéria diela niekoľkých generácií umelcov na výstave *Ohlasy folklóru vo výtvarnom umení 20. storočia*. Ako výrazne sa poznanie tradičnej ľudovej kultúry, mnohým sprostredkované práve spoluúčasťou na Národopisnej výstave československej odrazilo vo voľnej i úžitkovej tvorbe, vhodne pripomínajú na výstave diela Joža Úprku, Dušana Jurkoviča, Alfonza Muchu či Aloiza Kalvodu, či už ide o škicy či hotové diela. Návrhy stavieb, plagáty či dekoratívne taniere sú dokladom štýlotvorných snáh, nesporne ovplyvnených jubilujúcou výstavou. Skutočné okúžlenie krajinou a tým, čo v nej vytvárali ľudia, ako aj

zaujatie samotným človekom a jeho tvorivými prejavmi napokon neobišlo ani súčasných výtvarníkov zastúpených na výstave. Medzi nimi sa širšou kolekciou predstavil i autor tohoročného plagátu a ďalších propagačných materiálov strážnického festivalu, František Cundrliak.

Už v úvode som si dovoľila poznamkať o tom, že azda neprávom celkové dianie festivalu posúva do úzadia práve výstavy, hoci tieto významnou mierou prispievajú k vysokej kultúrnej a estetickému úrovni celého podujatia. Svojou systematickou prípravou a dlhodobým pôsobením sú súčasne výrazným príspevkom Ústavu ľudovej kultúry k formovaniu Strážnice vo významné kultúrne centrum, ktoré ďaleko presahuje regionálne merítka. V mnohých smeroch už siaha ďaleko za hranice českého štátu. I preto je azda škoda, že nie vždy má návštevník možnosť spoznať mená autorov týchto záslužných podujatí.

Jarmila Paličková

VÝSTAVA V STAREJ RADNICI

Okresné Regionálne kultúrne stredisko Bratislava-vidiek so sídlom v Pezinku a Centrum voľného času tamtiež poriadali v dňoch od 7. do 13. apríla 1995 včítne v priestoroch Starej radnice (bývalej ZUŠ) výstavu spojenú s predajom veľkonočných krasiek a medovníkov pod názvom "Sviatky jari".

Ako usporiadatelia uviedli na plagátkach " ... *Lúčime sa so zimou a vítame dlhoočakávanú jar. Oslava Sviatkov jari je spojená s mnohými*

ľudovými zvykmi a obradmi". A ako ilustráciu na symbolické víťanie jari a uvedení výstavu prispeli svojou troškou - pestrou paletou čísel z dediny aj členovia folklórneho súboru *Mladost'* zo Šenkovic pod vedením pani Agnešky Kukumbergovej.

Kto všetko sa tu prezentoval svojimi exponátmi či výrobkami? Boli to Ľ. Bodyová a E. Bakajsová z Čataja, E. Jurkáčková z Kostolišťa, Františka Šarmiřová, M. Vanková z Častej, K. Matiašová a J. Majbová z Pezinka, Pšenícová z Limbachu, a z kolektívov to boli Klub dôchodcov zo Slovenského Grobu a z Modry, deti zo základných škôl z regiónu, Kvetinárstvo Andrea, Dekor Art Pezinok a Kvetinárstvo Terézie Starnovej.

Milan Urbanovský

ÚMLUVA OSN O ODSTRANĚNÍ DISKRIMINACE ŽEN

OSN přijala na počátku osmdesátých let úmluvu o odstranění všech forem diskriminace žen, která se dotýká mnoha oblastí života každého státu. V těchto dnech podalo ministerstvo zahraničí generálnímu tajemníkovi OSN zprávu o plnění této Úmluvy v České republice od jejího vzniku, tj. od 1.1.1993.

Zpráva je výsledkem průzkumu a hodnocení mnoha institucí ČR a po všeobecné informaci o sociálních, hospodářských, politických a právních podmínkách života v ČR věnuje hlavní pozornost realizaci Úmluvy. Na téměř padesáti stranách informuje o přijatých závazcích a opatřeních vlády a institucí

České republiky k odstraňování všech jevů, jež by mohly být chápány jako diskriminace žen: od dodržování zásad rovnoprávnosti v politickém a veřejném životě nebo v zaměstnání a hospodářských právech až po rovnoprávnost v manželství a rodinných záležitostech. Mezi jinými klady zpráva uvádí například neobyčejně aktivní účast žen na neprofesionální zájmové činnosti a estetické výchově dětí a mládeže, v níž ženy v ČR tvoří 85 % vedoucích. Ženy tvoří 75 % členské základny pěveckých sborů, a uplatňují se i v profesích, které byly dříve doménou mužů - například jako fotografky, filmačky - nebo v nejrůznějších oborech sportu.

Ze zprávy vysvítá, že Česká republika plně akceptuje zásady Úmluvy a dbá, aby tyto zásady byly v životě státu respektovány. Uvedená zpráva je pro vážné zájemce k nahlednutí v archivu Ústavu lidové kultury ve Strážnici.

Josef Jančář

GUVERNIALNÍ SBÍRKA OČIMA MÉHO OTCE KARLA VETTERLA (1898 - 1979)

Dokumenty a poznámky

Zpráva

o pracovním zájezdu do Vídně ve dnech 12. až 20. prosince 1971 za účelem soupisu písňových záznamů z Moravy a Slezska z r. 1819, uchovaných v archivu Gesellschaft der Musikfreunde.

Je to součást tzv. guberniální sbírky, pořizované před 150 lety

v jednotlivých zemích bývalého rakouského mocnářství. Materiál získaný touto akcí měl zůstat v jednom exempláři v zemi, kde byl sebrán, druhý exemplář měl být zaslán do Vídně Společnosti přátel hudby (Ges. d. Musikfr.). Výsledek byl však takový, že z některých zemí materiál do Vídně vůbec zaslán nebyl, jako např. z Čech, nebo byla odeslána jenom část, někdy to byly duplikáty, někdy též unikátní zápisy, jako např. z Moravy. Katalog vídeňských fondů vyšel teprve předloni ve zpracování W. Deutsche a G. Hoferové (Die Volksmusiksammlung der Ges. d. Musikfreunde in Wien. 1. Teil. Wien 1969, 186 s.). Písňe a tance z Moravy a Slezska se tu octly až v dodatku, a to v soupisu značně neúplném a nepřesném, který se spokojuje většinou jen s povšechným označením Lieder, Volksmelodien, Volksgesänge a s údajem o počtu písní

(ne však důsledně) a kraje, odkud byly zaslány (podle seznamů na původních obalech jednotlivých skupin). Místo přibližně třiset jednotek, které lze vyčíst z tohoto katalogu, obsahuje naše sbírka ve skutečnosti 434 záznamů, z nichž něco přes polovici (246) je zastoupeno též v duplikátech ve Státním archivu brněnském, zbytek (188) se však nachází pouze ve Vídni. Ke zpracování tohoto materiálu (srovnání vídeňských exemplářů s brněnskými a opsání, popř. zrevizování vídeňských unikátů) měl jsem k dispozici 6 pracovních dnů (13.-17. a 20.12.), na každý den připadal tedy úvazek přibližně 70 písní, chtěl-li jsem materiál vyčerpat beze zbytku.

Ve většině případů podařilo se mi u vídeňských exemplářů doplnit přesnější provenienční údaje nebo opravit jejich chybné zařazení, jako např. u sv. 5 a 6, které nepatří do sešitu

z hradištského kraje, ale ze Slezska (pocházejí ze Skočova, dnes pols. oblast Těšínska), sv. 27 patří pod č. 38, které v katalogu chybí, podobně jako sv. 24, 28, 37 a 39, které byly při sestavování Deutschova katalogu buď přehlédnuty nebo prostě vynechány.

Soubor uchovaný pouze ve Vídni je pozoruhodný zejména tím, že obsahuje téměř výlučně české lidové a zlidovělé písně - poněkud více z Hané a z jiho-moravského kraje -, které představují téměř 40% z celkového počtu písní tohoto druhu v celé moravské a slezské guberniální sbírce. Je to tedy důležitý doplněk této sbírky, nepostradatelný pro edici zhodnocení naší sbírky vcelku. Bez vídeňského materiálu byl by její obraz neúplný, stejně jako obráceně.

Vedle písní obecně rozšířených a dodnes zpívaných (např. Na tej louce zeleny, Loučení, loučení, Pode mlejnem, nade mlejnem) vyskytují se tu písně méně známé, popř. zapomenuté (např. Včera sem byl malý chlapec a dneska su pacholek, Uděláme sobě z Hanačky ženu, Nazdures, má milá, pod vokynkem stála), které rozšiřují naše vědomosti o lidovém repertoáru a o podobě českých písní na začátku 19. století. Poznáváme zde též nápěvy písní, od nichž byly v našich tištěných sbírkách zaznamenány jenom texty, jako např. u vojenské Člověče mizerný, parom v tvéj materi (Kollár I, 360, Gallaš MM 455), podobně jako u některých kramářských písní (např. O sedlske svobodě z roku 1877 "Radujte se sedláci, budete mít regraci"). Poprvé se tu setkáváme s obšírnou písmáčkou skladbou o vpádu Prusů na Moravu (1741/42) "Chaso brandeburská, je vám cesta úzká" (24 slok), známou

Zpráva

o pracovním zájezdu do Vídně ze dne 12. až 20. prosince 1979
na účel shledání vídeňských písní a tanců z Moravy a Slezska
zpracováno v archivu Gesellschaft der Musikfreunde.

Je to součást tzv. guberniální sbírky, pořizované před 150 lety z jednotlivých
zemí bývalého rakouského mocnářství. Materiál získaný touto akcí měl
být rozstaven v jednom exempláři v zemi, kde byl sebrán, druhý exemplář
měl být zaslán do Vídně Společnosti přátel hudby (Ges. d. Musikfr.).

Úvodní část Zprávy o pracovním zájezdu do Vídně

dosud jen z drobných zlomků u Kollára a Erbeny. Povšimnutí si zaslouží též nápěvy čtyř písní z hanácké operety Marena a Kedrota, zaslané z Měniná u Sokolnic. Dosud byla tato opereta známa jenom z textu uveřejněného v Gallašově Muze moravské (1813). Také jiné písně, které vstoupily do literatury přes Muzu moravskou, byly v notách zapsány teprve při guberniální sběratelské akci.

Mezi příspěvky, které jsou ve vídeňském archivu připojeny k fasciklu Morava jako konvolut "Verschiedene Lieder, Tanzweisen und Texte" dále neroztřídněny, je pozoruhodný zvláště soubor instrumentálních tanečních nápěvů z Brněnska a Jihlavska s názvy Hanácká, Skočný, Na kaču, Švihák, Sedlák, Kalamajka, Štárává, vedle několika svatebních tanců a pochodů, dále text kramářské osmislukové písně O sedlskej nevoli (s incipitem Kterí mě chcete vysposlouchati) a soubor menuetů a jiných tanců, předváděných na šlechtických bálech na zámku Český Krumlov okolo r. 1750.

Z oddílu Dolní Rakousy jsem opsal svazek XX: České svatební písně a tance Slováků na panství Raňšpurk (Rabensburg) u Mikulova, datované 27.3. 1819, s cennou partiturov dudácké hudby (s průvodem 2 houslí), snad jednou z nejstarších známých partitur naší lidové hudby, doplněnou charakteristikami podlužáckého tance vrtná a notovými příklady houslového cifrování. Z jiných dolnorakouských fasciklů jsem vypsál vánoční píseň Nuž my tedy pastuškové, citovanou jako "ein uraltetes Weihnachtslied der mährischen Wala-chen" a ze svazku Sammlung einiger Nationaltänze klavírní úpravy tañce

Hanácká a "Eine böhmische Lieder- und Tanzsammlung".

Tím je dán základ k rozboru celé guberniální sbírky z Moravy a Slezska a k vydání kritické antologie z dosud nepublikovaných a blíže většinou neznámých zápisů.

Děkuji Ministerstvu kultury ČSR za umožnění této práce, kterou jsem považoval za naléhavou zvláště po vydání katalogu "Volksliedsammlung" (cit. nahoře), který do značné míry zkresluje skutečný obsah moravských a slezských fondů lidové hudby ve vídeňském archivu.

V Brně 10. ledna 1972 [K. V.]

Nuže, sbírka konečně spatřila světlo světa. V zájmu historické pravdy - aby nedošlo k mýlkám a chybným interpretacím, bych se rád na tomto místě zmínil o jedné informaci uvedené ve sbírce, která není podle mého mínění zcela přesná a jednoznačná a proto se mne i osobně dotkla. Na s. 33 sbírky se praví: "Svou práci již Karel Vetterl nedokončil." Je jistě pravda, že za otcova života se mu nepodařilo přesvědčit žádné vydavatelství, aby sbírku přijalo k tisku. Na druhé straně je však také pravda, že sbírku měl v rukopise dokončenu, jak o tom mluvil a jak o tom svědčí dopis adresovaný PhDr. Mileně Černohorské - jeho někdejší žačce, tehdy redaktorce vydavatelství Supraphon.¹⁾

Než jej uvedu, musím poněkud odbočit, ale souvisí to velmi těsně s předchozím textem. Na s. 83n. sborníku Živý odkaz Karla Vetterla, Brno 1993, čteme, že na Guberniální sbírce pracoval Karel Vetterl bezmála čtyřicet let. Opět se zde však konstatuje, že ji

už nestačil dokončit a dále se zde mluví o tom, co následovalo po zhoršení jeho zdravotního stavu: "Posléze, po zhoršení zdravotního stavu, mě pověřil jejím dokončením." I když otec od jisté doby věděl o své ischemické chorobě srdeční, odešel v plné duševní svěžesti a uprostřed pilné vědecké i pedagogické práce, jak lze snadno doložit nejen dochovanou korespondencí. - Jak známo, podílel se na edici Ludmily Mátlové *Lidové tance a taneční hry z Hané I - IV*. (V každém dílu je v tiráži uvedeno "Text upravil a poznámkami opatřil Karel Vetterl." První díl vyšel za jeho života - 1979, ostatní až po jeho úmrtí - 1981.) A ještě devět dní před smrtí ho dopisem ze 16.11.1979 požádal PhDr. Rudolf Pečman o pomoc při vypracování seminární práce posluchačky 4. ročníku muzikologie. Otcovo náhlé a nečekané úmrtí bylo zaviněno tím, že během hospitalizace nebyla závčas rozpoznána závažná gastrointestinální komplikace provázející banální one-mocnění. Nikdo z nás nejbližších neměl ani potuchy, že by mohl nastat konec. Neloučil se s námi, neprováděl žádné závěti a kromě členů rodiny nebyl vlastně ani nikým navštěvován. A teď k tomu dopisu adresovanému M. Černohorské. Zní takto:

*Černohorská
3/2 1974*

M. p. d.,²⁾

snad se na mne ještě upamatujete. Přicházím dnes za Vámi o radu: na koho bych se měl obrátit ve Vašem naklad. ve věci vydání tzv. Gub. sbírky písní a tanců z Moravy a Slezska, na které jsem mnoho let pracoval a loni konečně tuto práci dokončil. Jak jistě

víte, jsou to naše nejstarší zápisy písní a tanců lidových, zlidovělých i umělých, které žily v ústním podání na zač. 19. st. Jenom na jejich podkladě můžeme zpracovávat historii naší písně, po které volal již B. Václavek. V Čechách byly podobné záznamy publikovány (třebas jen ve výběru) již Rittersberkem (1825), na Moravě sáhnul po nich teprve Bartoš (1901). Použil necelou třetinu, bohužel s chybami v přepisu notovém i textovém a kromě toho víc nežli z polovice věnovanou zápisům duchovních (náboženských) písní.

V edici, kterou jsem připravil k vydání, obsahuje toliko světské písně a materiál dosud nepublikovaný (ani u Janáčka - Váší). Jsou to převážně fondy uchované pouze v archivu vídeňské společnosti Ges. d. Mfr.,³ prozatím podrobněji vůbec neznámé.

U publikovaného materiálu jen odkazují na příslušnou edici s upozorněním na textové nedostatky. Srovnávací poznámky, připojené k písním, mají čtenáři usnadnit orientaci o jejich životě v tradici a zhodnocení jejich proměn.

Je to celkem 300 písní,⁴⁾ jejichž počet lze snížit na 250 i méně, pokud by se vynechaly některé umělé kompozice, ale nikoli skladby lidových písmáků jako např. T. Kuzníka, v notových dodechde většinou dosud neznámé, podobně jako jiné písně se sociálními náměty. Více nežli polovice vybraného materiálu zahrnuje písně taneční a nástrojovou hudbu k tancům. Cenné jsou tu zvláště zápisy tanců z Jihlavska a houslového doprovodu tanečních písní ze Vsetínska.

Komentáře k písním zabírají 200-260 stran strojopisu, seznamy a jiné asi 80 stran.

Spoléhal jsem se, že toto dílo vydá Academia, podobně jako před lety mou sbírku z Valašskokloboucka, ale dnes má ČSAV zřejmě jiné zájmy.

*Proto se obracím na Vás. Děkuji
Vám za trpělivost při čtení tohoto
dopisu a srdečně Vás zdravím. [K. V.]*

Po otcově smrti jsem začal sám jednat v Supraphonu s PhDr. Tůmovou (mám k tomu shromážděnu veškerou korespondenci) a poprosil jsem paní PhDr. Hrabalovou, která byla zasvěcena do otcovy práce, aby rukopis připravila k odevzdání pro tisk. V roce 1981 uzavřel pak Supraphon nakladatelskou smlouvu se mnou i s O. Hrabalovou a o lektorské posudky byli požádáni D. Holý a †J. Gelnar. (Lektorské posudky by se jistě našly.) Práce v Supraphonu postupovala sice velmi zvolna, ale přece jen byly vryty noty a popravdě řečeno, nebylo zde zásadní neochoty. Po listopadu 1989, kdy se řešilo bytí a nebytí vydavatelství, došlo samozřejmě k pozastavení prací na sbírce. Tehdy jsem byl v USA, ale ihned po návratu v roce 1991 jsem se začal zájmat o osud Guberniální sbírky. Vždyť šlo o práci, na níž si otec zakládal snad nejvíce a již také věnoval možná největší část svého života. V květnu 1993, v souvislosti s blížícím se 95. výročím otcova narození jsem zahájil znovu jednání v Supraphonu. Od nové ředitelky vydavatelství M. Černohorské jsem však dostal jen velmi málo naděje na brzké vydání. A tak jsem jednal dál: Obrátil jsem se na brněnskou rozhlasovou stanici, v níž otec dlouhá léta působil. Právě v době konání MFF ve Strážnici došlo v rozhlasu k odvysílání pořadu

[illegible]

Kommentare k. Petrus ^{häfting} ^{200-260 stn} ^{200-260 stn}
 reanering i färd högst en 60 stn
 spållat från m. i. till dets. ngr. handens,
 färd från färd till m. i. och färd till m. i.
 färd till m. i. och färd till m. i.

Úvodní a závěrečná část dopisu K. Vetterla M. Černohorské

k otcovu nedožitému jubileu, ve kterém jsem se zmínil o problémech spojených s vydáním tohoto nad jiné vzácného dokumentu. Současně jsem hledal možnost publikace též u Moravského hudebního vydavatelství. Když jsem ani tam nepochodil, rozhodl jsem se požádat o pomoc předsedu poslanecké sněmovny. A sbírka je tu! Ano, PhDr. Milan Uhde na tom má vedle ředitelky odboru regionální a národnostní kultury ministerstva kultury PhDr. Zuzany Malcové a ředitele Ústavu lidové kultury ve Strážnici PhDr. Josefa Jančáře největší zásluhu!

Vřelé díky též za otce, i když ocenění své práce pouhými čtyřiceti procenty by sám jistě nepovažoval za spravedlivé. Nad tím však mávneme už raději rukou. I za otce se raduji z toho, že sbírka je konečně na světě.

Brno 6.2.1995

Vladimír Vetterl

Poznámky

1. Zachoval se rukopisný koncept, z něhož otiskují aspoň dva úryvky. Přepis celého dopisu ověřila redakce a zde je také uložen v xerokopii. Stejně je tomu i s úvodní Zprávou. (To však nejsou jediné dokumenty.)
2. M. p. d. = Milá paní doktoro
3. Ges. d. Mfr. = Gesellschaft der Musikfreunde.
4. V dopise M. Černohorské z r.1974 otec mluví o tom, že má vybráno 300 písní. To však na sbírce ještě dál pilně pracoval a jeho konečný výběr obsahoval více než 300 písní. Ostatně dostatečně to plyne z dopisu adresovaného Českému hudebnímu fondu z r. 1972, v němž otec žádal o finanční podporu na strojový opis: "*K vydání mám připraveno okolo 350 písňových záznamů, včetně nástrojových (tanečních) melodií, které nebyly dosud nikde publikovány, jakkoli*

zajímavě dokresluji historii lidové zpěvnosti a tanečnosti v našich zemích. [...] Nejvíce mne však tísní otázka přepisu celé práce, poněvadž sám na stroji nepíši a jako důchodce - odkázaný s manželkou na příjem Kčs 1475,- měsíčně, nemohu si dovolit zadat čistopis placenému opisovači. Proto předkládám svou žádost ČHF - poprvé ve svém životě - o podporu v jakékoliv formě. Doufám, že budu s prací hotov do polovice příštího roku, kdy dosáhnu věku 75 let."

Vydaná Guberniální sbírka je číslována 1-331. Na s.34 se však v edičních poznámkách dovídáme, že některá tato čísla se větví římskými číslicemi a jiná malými písmeny. Není zde už uvedeno, že i některé tučně tištěné číslice jsou rozlišeny a, b (srov. např. 39, 40, 88). Na s. 33 se shrnuje, že sbírka obsahuje 341 písní a 59 zápisů instrumentálních a na s. 34n. se píše..."přehlédla jsem Vetterlův rukopis, doplnila výběr písní o 75 zbývajících dosud nepublikovaných a o písně roztroušené jednotlivě po již nedostupných sbírkách a časopisech". Které to však jsou, když předtím se dovídáme: "Výběr pořídil Karel Vetterl, který materiál z obou archivů shromáždil, přepsal a utřídil podle druhů: [...] Protože nakladatelství Supraphon jako původní vydavatel sbírku v roce 1987 - jak zní smlouva - nevydalo, doplnila jsem ji v roce 1990 oddílem III. Písně obecnější." Jde o č. 319 - 331, tj. celkem 13 písní. S uvedenými nepřilíhají jasnými informacemi ať už si ale hlavu kdo chce.

Jen ještě tuto poznámku. Byla-li sbírka v roce 1990 doplňována oddílem III, pak neplatí závěrečná věta na s. 35 : "Rukopis odevzdán do tisku v prosinci 1984."

SLOVÁCKÝ VERBUŇK (Odpověď na odpověď)

V odpovědi na moji recenzi (NR 2/95, s. 111) sestavovatelé sborníku Slovácký verbuňk omlouvají některé nedostatky, které jsem práci vytýkal, zásahem další osoby, na jejíž vrub přičítají jak výběr fotografie na obálku, tak neorganické propojení sborníku o verbuňku s videokazetou. Dokonce i některé zásahy v textu byly provedeny bez jejich vědomí. Nemělo být v jejich odpovědi řečeno jasně, kdo a proč takovým nešťastným způsobem zasahoval, když na druhé straně nevěnoval nejmenší pozornost odstranění zjevných chyb? Sestavovatelé se omlouvají pouze za jedinou - nesprávně uvedený rok narození F. Sušila. Na daleko větší "hrubku" jsem upozorňoval otázkou položenou v závěru své recenze. Ta však zůstala v odpovědi sestavovatelů opomenuta. Týká se textu na s. 58, kde jsou vzpomínána "nádherná slova Auguste Rodina z jízdy králů ve Vlčnově r. 1905". Nuže: Auguste Rodin navštívil Slovácko v roce 1902, při příležitosti své pražské výstavy. Tehdy byla totiž hlavně přičiněním Alfonse Muchy a Zdenky Braunerové zorganizována jeho návštěva "Umělecké výstavy slovenské" v Hodoníně. Zavítal tam 1. června a druhý den, po jejím slavnostním zakončení vezli milého Rodina s doprovodem v několika kočárech ve slavnostním průvodu přes Rohatec, Petrov, Strážnici a Žeraviny do Hroznové Lhoty k Jožovi Uprkovi. "*Do pestrého zástupu lidu lemujícího cestu Rodinovu z Hodonína do Hroznové Lhoty, se u Petrova zařadil dr. Pavel Blaho s gajdošem a chasou*

z *Mokrého háje* - píše Jan Andrys a ještě podrobněji se o tom rozepsal František Kretz: U Petrova čekalo banderium nejen zdejších šohajů, ale "*dojelo sem i banderium z Vlčnova a z Kněždubu*". (Pryč se všemi mýty a legendami, jež můžeme sledovat nejen v problematičtém sborníku o verbuňku!) Po roce 1902 už nikdy a nikde jinde na Slovácku Rodin nebyl! Kdybychom nekriticky uvěřili všem desinformacím, které k tomu různá literatura snesla, ocitl by se Rodin na Brodsku i na Horňácku a na Slovácku by se pohyboval v rozmezí celé desítky let, zatímco zde pobyl všeho všudy tři dny a dvě noci.

Ještě se vracím k oné fotografii na obálce, ať ji vybral kdokoli. Ano, proti gustu žádný dišputát! S tím souhlasím bezvýhradně. Mezi výskytem nějaké figury a špatnou fotografií je však velký rozdíl. Viděl jsem mnohokrát verbovat hanácké Slováky a i tu figuru z obálky znám. Nepotřebovali se tedy podepsaní sestavovatelé zaštiťovat videozáznamy, ani odbornou literaturou. Ani ta nebývá ovšem bez chyb, což ví dobře každý, kdo se jen trochu k odborným pracem vrací a zejména, kdo je čte kriticky. Zůstaňme u sborníku Slovácký verbuňk a u autority, na kterou se sestavovatelé odvolávají. Jestliže podobnými "detaily" jsem se už nechtěl v recenzi zdržovat, teď využívám nahrávky na smeč: Informace uvedená na s. 11 o vynikajících verbířích z Hrubé a Malé Vrbky a Kuželova je mylná, nepřesná a nedostatečná. Jan Prachař z Kuželova (nar. 1920) - můj dobrý kamarád, s nímž jsem mnohokrát zpíval i veřejně vystupoval, se na rozdíl od svých dvou bratrů (Franty a Jury) nikdy do verbuňku nepouštěl. Ale

především je v onom výčtu zamlčen jeden z nejlepších horňáckých, ba neváhám říci slováckých verbířů všech dob - Jan Miklošek z Hrubé Vrbky (nar. 1917), který se ještě koncem roku 1994 rozparádil v brněnském Hadivadle tak, že jeho verbuňk patřil k vrcholům celého večera. (Je to aspoň zvukově dokumentováno na audiokazetě.) Není také vůbec pravdivá informace uvedená v téže publikaci a na téže straně o tom, jak se na Horňácku rozšířil odzemek. K tomu se však vrátím jindy a podrobněji.

V závěru odpovědi na moji recenzi sestavovatelé sborníku konstatují, že bádání o slováckém verbuňku je zatím v plenkách, že v mém zorném úhlu převládly jen ty pleny a že novorozenec mi nestál za zmínku. Ale jak to? Já jsem přece tomu novorozenci věnoval, jako jeden z mála, recenzi. Co bylo hodné pochvaly, to jsem nezamlčel a naznačil jsem rovněž, jak by bylo třeba postupovat, aby bylo dosaženo lepšího výsledku. Nevěřím tomu, že by sestavovatelé chtěli, aby se o chybách a omylech mlčelo. A vůbec jsem už nepochopil, proč by první práce (ostatně ona tak doslova první není) měla být hodnocena jiným metrem, než druhá nebo devátá.

Sestavovatelé na recenzi zareagovali a svou odpověď zakončili krátkým sebestopochvalným juchnutím. Spíše si však měli dlouze sebekriticky každý sám nebo i dvojhlasně zařukat po ruský. Návod k tomu jsem uvedl. - Nemůže-li sestavovatel publikaci ovlivnit, ať ji buď nepodpisuje, nebo ať uvede ještě redaktora nad redaktory. Deus ex machina však do seriózní odborné práce rozhodně nepatří.

Dušan Holý

NAD JEŘÁBKOVOU RECENZÍ BIBLIOGRAFIE VÁCLAVA FROLCE

V prvním čísle Národopisné revue ročníku 1995 (s. 58-59) byla uveřejněna obsáhlá kritika soupisu díla Václava Frolce, kterou napsal Richard Jeřábek. Odborné argumenty proti bibliografii nepřináší, přesto ji nelze nechat bez povšimnutí. Jeřábkův soud o "anomii" a účtě k normám, na němž je recenze postavena, ponechme otevřený. Jeho zjištění o chybějících titulech však nejsou všechna správná. Například projekt Ústavu pro výzkum kultury z roku 1987 (nazvaný Zákonitosti působení pokrokových tradic lidové kultury v rozvinuté socialistické společnosti), z něhož vzešla ediční řada studií, je ve Frolcově bibliografii citován jako položka č. 284, a to podle běžných bibliografických zásad pod vlastním názvem studie. Novinový článek Integrace národopisného výzkumu (Rovnost 9. 9. 1978) v bibliografii také nechybí a je citován pod č. 657. Děkuji za nalezení vypadnutého slova "slučování" u titulu č. 250.

Ediční poznámky kritizované bibliografie netvrdí, že jde o úplnou bibliografii (formulace "usiluje o úplnou registraci" na s. 70 dokládá úsilí, snahu). Tamtéž je uvedeno, že "novinové články si nekladou nároky na úplnost"; a možná časem další ještě sama naleznou. (V této fázi činí bibliografii "zpropadené selektivní" asi 0,004%.) Myslím, že při takovém rozsahu bibliografie se lze odvážit recenzentova zavržení; z hlediska Frolcova odkazu "kritika" nic nového nepřináší. Vždyť Václav Frolec prezentoval svoje názory

na tradice lidové kultury v soudobém životě tolikrát veřejně (a více formami) a neměnil je. Za svoji vírou v pozitivní smysl jejich uplatnění stál nezávisle na dobovém společenském systému. Vycházela z Václavíkových úvah o kontinuitě kultury (již se léta věnoval jako jednomu z dominantních problémů národopisného bádání), z historicky zaměřených studií, a zvláště z jeho osobního názoru.

Domnívám se, že jestliže se (jakékoliv) vědecké nebo kulturní akce v minulosti konaly pod dobovou oficiální "hlavičkou" neznamená to, že byly nekvalitní nebo nic dobrého nepřinesly. To nelze proto bez odborné argumentace odsoudit, ani paušálně posoudit. Budou-li například jednou předmětem studia dějiny lidové kultury na Moravě ve 20. století, může jim odkaz Václava Frolce přinést původní pasportizované terénní záznamy (očekávající heuristickou kritiku), východisko návratných výzkumů, a také podněty k překonání koncepce či metodiky terénního výzkumu. Jejich kvalita a hodnota nezáleží na tom, zda byly napojeny na dobové formulace projektů (nejeden z nich také umožnil výzkumnou práci etnografům ve venkovských muzeích a díky Václavu Frolcovi byly jejich výsledky veřejně prezentovány a publikovány). Jeřábekova recenze může být i podnětem: Jako jedna z možností pozitivní práce pro vývoj našeho oboru se nabízí odborné kritické studium Frolcova archivu rozmanité terénní dokumentace současné vesnice, uložené v Ústavu evropské etnologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně.

Je škoda, že autor recenze po dlouhá léta nevystoupil veřejně a nepo-

lemizoval s pojetím Václava Frolce na odborné úrovni (na konferencích nebo seminářích na Filozofické fakultě se možností nabízel), a činí tak až po jeho smrti, kdy je dialog vyloučen. Vždyť Richard Jeřábek se do některých podobných aktivit, které dnes odsuzuje, zapojoval společně s Václavem Frolcem (podílel se například spoluautorsky na publikaci - projektu Ministerstva kultury Lidová kultura v soudobém kulturním životě z roku 1976), a ve své bibliografii se k tomu nepřihlásil.

Názor prezentuje autora. Nad Frolcovou bibliografií se ozvaly i jiné hlasy - k počtě českého národopisu.

Věra Frolcová

ZTRÁTY A NÁLEZY 2

Ještě k fotografiím z doby NVČ 1895

V monotematickém čísle Národopisné revue 3/95, které bylo věnováno stému výročí Národopisné výstavy československé v Praze v roce 1895, jsme uveřejnili kolekci fotografií z Valašska, jež svým vznikem spadají do této doby. V závěru komentáře k obrazové části příspěvku jsme konstatovali, *"že se nám nepodařilo přesvědčivě prokázat jejich autorství a přesnou dobu vzniku"* a vyslovili jsme naději, že by *"tyto otázky mohly vzbudit obecnější zájem a vést k rozuzlení"*.

První ohlas se dostavil krátce po vydání čísla: dlouholetá pracovnice Okresního muzea ve Vsetíně Eva Urbachová, která nám v roce 1993 poskytla na základě našeho dotazu informace, o nichž se zmiňujeme

v pozn. 3 na s. 140, zjistila další podrobnosti, jimiž rádi doplníme text i seznam vyobrazení našeho příspěvku. Ve fotoarchivu, jehož součástí jsou též akvizice někdejšího samostatného muzea ve Valašském Meziříčí, nejstaršího na Valašsku a na východní Moravě vůbec, nalezla pozitivy pořízené ze skleněných desek, které jsme v roce 1960 získali od valašskomeziříčského fotografa V. Šrůtky z pozůstalosti po jeho otci Otakaru Šrůtkovi. Podle vyřazeného přírůstkového seznamu Kniha darů se fotografie č. 1-6, 10 a 11 dostaly do muzea ve Valašském Meziříčí v roce 1898 poté, co byly vystaveny na Umělecké a národopisné výstavě ve Vsetíně 1892 a na NVČ v Praze 1895. Z této skutečnosti plyne, že musely vzniknout před rokem 1892, byť se to rozchází s nespolehlivým datováním do roku 1894 na pozitivu č. 11 (jde o sýpku z Nového Hrozenkova, součást usedlosti Orságů-Barevňanských v údolí Ratkov v nynější Karolínce) a s připsáním autorství Šrůtkovi, jak je to přikopírováno na nedávno nabyté fotografii ve valašskomeziříčském fondu. E. Urbachová má za to, že zmatek v určování autorství fotografií způsobila okolnost, že negativy pořízené L. Ulrichsem, jehož působení ve Vsetíně spadá podle jejího zjištění do let 1883-1896, snad převzal O. Šrůtek, který pracoval od roku 1894 ve Valašském Meziříčí a měl pobočky ve Vsetíně, Rožnově p. R. a Bystřici p.H. (Škoda, že nám nebyl znám příspěvek Evy Urbachové ze vsetínských muzejních novin Kustod 1994 o národopisných fotografiích Ludwiga Ulrichse v muzejním fotoarchivu.) Např. na fotografii č. 10 zobrazující

dvůr karlovického fojství je v jednom případě na rubu napsáno "Lud. Ulrichs, fotograf na Vsetíně", v druhém případě je táž fotografie opatřena razítkem "Atelier Šrůtek, Valašské Meziříčí".

Z popisu fotografií pocházejících z archívu valašskomeziříčského muzea zjistila E. Urbachová další pozoruhodné detaily: snímek č. 1 zobrazuje sourozence Antonína a Annu Kovářovy-Kostelníkovy z Valašské Polanky č. 139, jak to uvádí též tamní katolická farní kronika v roce 1892, snímek č. 2 představuje podle téže kroniky Annu Hyžákovou, která zemřela ve svých 64 letech 4. ledna 1895, a Jana Filgase-Cimbalistu, oba z Lužné, snímek č. 3 zachycuje občany Juhaňákovou a Kováře z Valašské Polanky, na snímcích č. 4 a 5 by mohli být příslušníci roku Országů z Nového Hrozenkova, podle mínění E. Urbachové v krojích z doby před reformami Joži Országa-Vraneckého (župice na obr. č. 4 byla později darována hraběti Lažanskému), na snímku č. 6 je rodina ze Vsetína. Záběr valašské svatby uspořádané národně sociálním vzdělávacím spolkem dělnickým KOS ve Winklerově hospodě ve Vsetíně, pochází z roku 1905 (č. 8) a fotografie vyšivačské dílny (č.9) je v rožnovském muzejním fotoarchívu datována do roku 1922. Snímky č. 7 a 12-15 se E. Urbachové nepodařilo nalézt. I tak jsou její zjištění přínosem k identifikaci starých fotografií z Valašska, které vinou odborného nezájmu sdílely po celé století osud Šípkové Růženky. Ani dnešní stav jejich určení možná není ještě definitivní a k tomu, aby jich mohlo být využito k vědeckému vyhod-

nocení, zbývá ještě zodpovědět dost otevřených otázek.

R.J.

ZA PETROM P. ŠVORCOM (6.6.1932-15.1.1995)

Keď som v jedno tohoročné sivé januárové ráno dostala telefonickú správu o náhlej a nečakanej smrti Petra P. Švorca, nemohla som tomu uveriť. Veď na mojom stole ležal jeho list spred niekoľkých dní. V ňom, tak ako vždy promptne a presne, odpovedal na moje otázky a konkretizoval spoluprácu, ktorú sme pripravovali na leto v jeho rodnej obci. No rovnako ako ja sa predčasnou smrťou cítili zaskočení všetci, ktorí sa roky stretávali s Petrom pri etnografických výskumoch, pri spolupráci s ľudovými tvorcami a folklórnymi skupinami, pri príprave folklórnych slávností a festivalov, pri podujatiach Slovenskej národopisnej spoločnosti či múzeí. Napokon aj skromné Petrovo rozvažovanie pri životnom jubileu, ktoré uverejnila Národopisná revue v roku 1992, nijako nenaznačovalo vôľu po sebahodnotení či rekapitulácii vykonanej práce. Veď autor tých slov najlepšie vedel, čo všetko ho v múzeu, rodnom kraji i obci ešte čaká! Pritom však vklad tejto osobnosti už i v tom čase bol nemalý a jej seriózny rozbor priniesie celý rad podnetov ako pre etnografiu a regionálny výskum tak aj pre muzeológiu, kulturne-osvetovú činnosť či pre folklorizmus. Množstvo článkov a štúdií je pritom iba zlomok z toho, čo Peter P. Švorc systematicky ukladal a

dokumentoval vo svojom archíve i z toho, čo odovzdával nespočetnému radu ľudových umelcov a členov folklórnych skupín pri rôznych seminároch, súťažiach a výstavách i pri každodennom osobnom kontakte najmä s obyvateľmi rodnej Štrby. Tej venoval nielen rozsiahlu kultúrne historickú monografiu s ťažiskom v etnografickom a folklórnom materiále z vlastných výskumov, ale aj celoživotnú každodennú osvetovú a vzdelávaciu prácu. Tú vykonával popri svojom hlavnom zamestnaní riaditeľa Podtatranského múzea v Poprade neúnavne a s porozumením, ktoré môže mať len ten, kto sa v obci narodil, vyrastal v nej a chce spoznané hodnoty zachovať i pre ďalšie generácie. Najmä čitateľom Národopisnej revue by som chcela nášho spoločného priateľa pripomenúť jeho prácou pri organizovaní folklórnych podujatí a najmä Folklórneho festivalu vo Východnej. Okrem príprav viacerých slávnostných sprievodov a funkcie tajomníka Festivalu je azda dodnes nedocenená sústavná práca Petra P. Švorca v písaní festivalovej kroniky.

V Petrovej rodnej obci niet azda miesta, kde by sa zrak neopieral o majestátnu panorámu Vysokých Tatier. Azda práve tá prebúdzá v každom z tunajších obyvateľov nielen hrdosť ale aj veľkorysosť a túžbu po rozlete. Štrbáňia odchádzajú z obce za prácou, za vzdelaním, no vďačne sa i nazad do Štrby vracajú. Peter P. Švorc sa takto vracal domov denne. Vracal sa, ale i rodnej obci vracal všetko, čím sa sám životom a vzdelaním obohatil. Bol to práve on, kto Štrbe pamätnými tabuľkami pripomenul slávnych rodákov či

tých, kteří v obci působili, naučil spoluobčanov cenit si kulturní hodnoty i projevovat kulturu v běžném každodenním životě. I toto je trvalý vklad, který plodný život Petra P. Švorca po sebe zanechal. Nielen Štrbe ale aj ako príklad ďalším. Kiež by takýchto rodákov mal každý región a každá obec!

Jarmila Paličková

JAROSLAV ČECH S ODSUPEM 25 LET

Je to neuvěřitelné, ale 6. března 1995 uplynulo už čtvrt století od Jarkova předčasného úmrtí ve věku pouhých 38 let. Narodil se v Uherském Hradišti 22.5.1932.

Měl jsem možnost zveřejnit jak v rozhlasě, tak v tisku, že jsme byli nejen vysokoškolský spolužáci, ale také velmi blízcí kamarádi. Dověděl jsem to mimo jiné skutečnost, že on mi byl za svědka na mé svatbě (na níž nás bylo dohromady asi deset), já zase na jeho (kde bylo hostů nejméně dvacetkrát tolik). Navštěvovali jsme se i poté, co

jsme vysokoškolská studia uzavřeli - kdy on se vrátil do Hradiště a já zůstal v Brně. Naše přátelství stvrzené rovněž zájmy odbornými (i když ne v každém detailu jsme spolu souhlasili) zůstalo nepřerušeno až do konce Jarkova života. Jak jsem už napsal, na jeho pohřbu v Uherském Hradišti, jehož se zúčastnilo nepřehledné množství lidí, jsem pozůstalým nedovedl stisknout ruku, protože velice nerad dávám před světem najevo své dojetí.

Ale od smutku raději dál! Už jenom proto, že v našich vzájemných vztazích převládaly chvíle veselé - ať už to bylo v brněnském Slováckém krúžku, nebo ve fakultní muzice, již on byl jako hráč na cimbál (na který se naučil neuvěřitelně rychle) duší a v níž jsem já stával u basy. Existují z té doby dokonce i dokumentární fotografie. Maně vzpomínám, jak jsme jednou cvičili s takovou náruživostí, že kontráš Jura Hübler - dnes zubní lékař ve Spolkové republice Německo - nám před půlnocí odpovídal na otázku, kde bydlí (abychom ho mohli dovést do jeho podnájmu): "V Cédur!" ... Podobných historek by byla dlouhá řada, ale zase nejen samých takových. V další části dám však už raději prostor něčemu jinému.

O Jaroslavu Čechovi vznikla s datem 17.8.1995 větší práce! V Ústavu muzikologie FF MU ji vypracovala posluchačka etnologie a muzikologie Zuzana Lapčíková, kterou dnes zná širší veřejnost jako výtečnou cimbalistku i zpěvačku. Sám jsem se k této práci dostal jako konzultant. Má 57 strojových stran, obsahuje řadu dokumentárních fotografií a notových ukázek, hodnotí Jaroslava Čecha jako

muzikanta - houslistu a cimbalistu, všímá si jeho plodné činnosti pedagogické a souborové i jeho aktivit sběratelských. Lapčíková jako absolventka gymnázia v Uherském Hradišti a později konzervatoře v Brně, působila po jistou dobu též v hradištské Cimbálové muzice Jaroslava Čecha a v současné době hraje s Jiřím Pavlicou - Čechovým někdejší žákem. Zná důvěrně prostředí, v němž J. Čech vyrůstal a žil a mohla proto dobře vybrat z okruhu jeho pamětníků. Kromě Vlasty Čechové - vdovy po Jarinovi, vyzpovídala Čechovy žáky - Magdalenou Uhrovou, nyní učitelku na LŠU v Uherském Hradišti, již zmíněného Jiřího Pavlicu a dále Jana Rajmice, Jiřího Riedicha a Pavla Štulíra - významné představitele Cimbálové muziky Jaroslava Čecha. Z někdejších členů souboru Hradišťan jsou zde zastoupeni zpěváci Vlasta Grycová a Karel Sháněl, tanečnice Danuše Čechmánková-Möllerová, Anna Maděričová, která o Čechovi publikovala drobnější články, muzikanti Karel Piškytl, Jan Vančura a Josef Gryc. Nechybí ani Jarkova kolegyně z LŠU Věra Benešová a ze známých osobností, které není nutno zvlášť představovat zde najdeme Jaromíra Nečase a Jana Rokytu. Ten se snad nejvíce dostal pod kůži při charakteristice Čechovy cimbálové hry. Sám jsem krátkou vzpomínkou přispěl rovněž. Jak jsme se s autorkou při debatě dohodli, bylo by dobré navštívit ještě některé další pamětníky a celou práci dotáhnout tak, aby se brzy dostala na světlo světa. Co na tom že to bude až po uplynutí jubilea!

Dušan Holý

2.

Milý příteli, právě dnes jsem obdržel Tvé krásné a pěkně vydané básně "Živote, písni věčná". Budu-li mít nápad, udělám z nich čtvrttónový melodram. No uvidíme! Přeji Ti i ženě rozjasnění v novém roce 1933, v duši mír, humor a odvahu k životnímu zápolení a tvoření. Pozdrav Norkům!

Tebe i rodinu srdečně zdraví Alois a Ema Hábovi.

Praha, 23.XII.32.

A nakonec ještě zpráva, že letos se pozůstali po R. Kynčlovi přičinili o reedici dvou jeho prací. Vyšly knížky Uječek Matěj Škrobák dragúnem (poprvé vyšlo 1928) a Paměti uječka Matěja Škrobáka (první vydání je z roku 1943). V druhé knížce je na záložkách v podstatě zopakováno citované pojednání P. Pešty, jenže bez uvedení

jména, a kromě toho jsou v začátku prvního odstavce na zadní záložce nepřijemné chyby vzniklé z mechanického prokrácení textu. S korekturami bylo třeba pohrát si více!

Obě práce vydalo Hanácké vydavatelství ve Vyškově; šéfredaktor Vladimír Alturban. Škoda, že v knížce o dragúnovi chybí obsah, že na s. 56 a 116 jsou u ilustrací vynechány (odstřižnuty) podpisy Karla Supa - Kynčlova přítele, a že na s. 91 opět není uveden autor kresby (Miroslav Sylła). Ve druhé knížce (Paměti) je zase portrét R. Kynčla zrcadlově obrácen, takže podpis K. Supa uvidí čtenář jen tehdy, dá-li si knížku před zrcadlo, anebo prosvítí-li si obrázek přes okno. Nejde však jen o podpis! Zcela to zkresluje krojovou košili. - Čí jsou to chyby?

Dušan Holý

IVAN DOROVSKÝ ŠEDESÁTILETÝ

Jak léta ubíhají jsem si uvědomil, když mi přišla do rukou publikace "Ivan Dorovský. Bibliografie", již vydala Moravská zemská knihovna v Brně k letošním šedesátým narozeninám univ. prof. PhDr. Ivana Dorovského, DrSc. Vždyť se to nezdá ani tak dávno, co jsem jej v době svých studií potkával takřka denně usměvavého na chodbách filozofické fakulty v Brně, kde byl tehdy odborným asistentem a pak docentem katedry historie a etnografie střední, východní a jihovýchodní Evropy. Přesto, že mi vlastně nikdy nepřednášel a nikdy jsem u něj neskládal zkoušku, znal jsem jej z jeho různých studií a vydávání časopisu Universitas, jehož byl šéfredaktorem.

Ivan Dorovský svými pracemi zasáhl výrazně do několika oborů. Ve svých dílech historických, literárněvědných, folkloristických a kulturologických se vždy opíral o důvěrnou znalost pramenů a jejich příkladnou vědeckou interpretaci. Ale jubilant není pouze nějaký vědec uzavřený v tichu své pracovny. Je člověk vysoce aktivní a činorodý, který se rád věnuje i práci vědeckého redaktora, bibliografa, překladatele (je polylingvista), novináře, nevyhýbá se ani práci organizátorské a společenskému životu.

Nikdy nezapomněl na kraj, v němž se narodil (18.5.1935 v obci Čuka v Řecku) a který se stal vlastně předmětem jeho celoživotního zájmu. Ano, jeho velkou láskou je Balkán. Svou pozornost vedle jižních Slovanů však zaměřuje i na Slovany východní a západní.

Má úcta k Ivanu Dorovskému, slavistovi a komparatistovi, ještě

Abad. mal. A. H. Pavlík.

Vánoční a Novoroční pozdrav!
Milý příteli, právě dnes jsem obdržel Tvé krásné a pěkně vydané básně "Živote, písni věčná". Budu-li mít nápad, udělám z nich čtvrttónový melodram. No uvidíme! Přeji Ti i ženě rozjasnění v novém roce 1933, v duši mír, humor a odvahu k životnímu zápolení a tvoření. Pozdrav Norkům!
Tebe i rodinu srdečně zdraví Alois a Ema Hábovi
Praha, 23.XII.32.

Kan
Rudolf Kynčl
H. Kynčl, přítele, ředitel
Holý a.w.
Velká nad Veličkou
Humenka
Mor. Slovácko

SPOLEČENSKÁ KRONIKA

vzrostla po vypuknutí války na Balkáně. Jako předseda Společnosti přátel jižních Slovanů vedle redigování časopisu společnosti uplatňuje své znalosti tohoto území a napomáhá dobrým vztahům naší země, v níž kdysi našel

svůj nový domov, ke všem jižním Slovanům. A zanedbatelné nejsou ani jeho aktivity k zabezpečení humanitární pomoci.

Ivanu Dorovskému přeji všechno nejlepší a hlavně, aby mohl bez obav a

potíží navštěvovat teritorium, kterému věnoval největší díl svého badatelského zájmu - Balkán

Mnogaja ljeta!

Jan Krist

VOLKSKUNDLICHE REVUE 4/95

Herausgeber: Ústav lidové kultury (Institut für Volkskultur) 696 62 Strážnice (ČR)

Zum Unterschied von der Volkskundlichen Revue 2/95, die dem 50. Jubiläum des Internationalen Folklorefestivals in Strážnice gewidmet ist, und der Nummer 3/95, die an die berühmte Slawische Volkskundliche Ausstellung 1895 erinnerte, bringt die Nummer 4/95 verschiedenartige Beiträge mit regionaler Thematik.

Mit der Teilnahme des mährischen Komponisten sowie Musikwissenschaftlers Alois Hába an einem nicht zustande gekommenen Projekt der ethnosozialologischen Erforschung der ostmährischen Kleinstadt Velká nad Veličkou in den 30. Jahren befasst sich Jiří Vysloužil.

Die Entwicklung der Volksbräuche aus der Umgebung der Stadt Hlinsko in der Böhmischo-mährischen Hochebene in bezug auf die Ergebnisse der Forschungen in den letzten hundert Jahren verfolgt Ilona Vojancová.

Auf grund eines Porträts der Volkstänzerin Marie Ježková aus Dolní Němčí in der Mährischen Slowakei versucht Martina Pavlicová die Gesetzmäßigkeit der Entwicklung des Volkstanzes zu entdecken und die Psychologie der Tänzerin als Trägerin der Volksüberlieferung näherzubringen.

Die fotografische Anlage der Nummer wurde aus den Aufnahmen Josef Holeks vom fünfzigsten Jubiläumsfolklorefestival in Strážnice zusammengestellt und mit dem Geleitwort von Lubomír Tyllner ergänzt.

ETHNOGRAPHIC REVUE 4/95

Published by Ústav lidové kultury (The Institute of Folk Culture) 696 62 Strážnice (ČR)

As opposed to the Ethnographic revue 2/95 which was dedicated to the 50th anniversary of the International Festival of Folklore, and to the Ethnographic revue 3/95 recollecting the Ethnographic Fair in Prague 1895, the newest fourth copy of the "Ethnographic Revue" magazin issued in 1995 pays attention to "regional" themes which are maybe not so unique compared with the previous ones. But there are building stones for science.

Professor Jiří Vysloužil is dealing with the participation of Alois Hába, musicologist and composer, in the Study Association called Velká carrying out the sociological ethnographic research in the town of Velká on the Velička river and its surroundings during the thirtieth, and also with results have been reached.

Dr. Ilona Vojancová is writing about development of customs in the Hlinsko region at her essay. She has paid her attention also to the development of interest in folk manners and customs in this area for last 100 years.

Dr. Martina Pavlicová has written a portrait of Marie Ježková from Dolní Němčí, the contemporary bearer of folk dance. She tried to record also such factors which can help to explain principles of dance development and, at the same time, to uncover slightly the psychology of the dancer and her world.

The photographic supplement is dedicated to the Jubilee 50th Run of the International Festival of Folklore in Strážnice. The photographs have been made by Josef Holek, evaluation of the Festival has been written by senior lecturer Lubomír Tyllner.

Články a studie

Ústav lidové kultury v letech 1993-1994 (<i>Josef Jančář</i>)	3
Píseň jako živý útvar. K zápisům melodie a hudecké hry strážnické písně Vladimíra Úlehly (2) (<i>Jan Trojan</i>)	9
Trochu kacířské poznámky o národopisné vědě (<i>Vladislav Stanovský</i>)	19
Malé intermezzo (<i>Dagmar Štěpánková</i>)	22
0 mýtu, historii a hudbě v díle Clauda Lévi-Strausse (<i>Dagmar Štěpánková</i>)	23
Vznik Mezinárodního folklórního festivalu ve Strážnici (<i>Josef Jančář</i>)	67
Strážnica a Slovensko (<i>Svetozár Švehlák</i>)	74
Padesátiletý vývoj dramaturgie a stavby strážnických pořadů (<i>Cyril Zálesák</i>)	80
Dobré (?) rady pro autory (K pořadům na folklórních festivalech) (<i>Dušan Holý</i>)	84
World music, folklór a amerikanizace kultury (<i>Petr Dorůžka</i>)	95
Strážnické vzpomínání (<i>Vladislav Stanovský</i>)	98
Strážnice a lidové tradice (<i>Josef Beneš</i>)	100
Co pro mne znamená Strážnice (<i>Miloš Vršecký</i>)	101
Dobrý deň, Strážnica (<i>Svetozár Švehlák</i>)	102
Strážnické slavnosti jaké jsou dnes (<i>Karel Pavlišťík</i>)	103
Šubertova výzva k Národopisné výstavě československé a česká společnost (<i>Stanislav Brouček</i>)	119
Morava a Národopisná výstava československá (<i>Miloš Melzer</i>)	123
Moravské lidové slavnosti na NVČ v Praze v korespondenci Lucie Bakešové a Leoše Janáčka (<i>Martina Pavlicová-Lucie Uhlíková</i>)	129
"Valašská svatba" na Národopisné výstavě československé v Praze 1895 (<i>Eva Urbachová</i>)	136
Několik vzpomínek na národopisný ruch v Troubsku na Brněnsku (<i>Jaroslav Sojka</i>)	157
Alois Hába a Studijní sdružení Velká (<i>Jiří Vyslouzil</i>)	183
Vývoj lidových obyčejů na Hlinceku (<i>Ilona Vojancová</i>)	191
Marie Ježková z Dolního Němčí (Portrét současné nositelky lidového tance) (<i>Martina Pavlicová</i>)	195
Zprávy	
Z činnosti Fólklórního sdružení České republiky (<i>František Synek</i>)	41
Korsika a Sardinie křížem krážem (<i>Miroslav Válka</i>)	113
Akademie věd ČR udělila ocenění (<i>Jan Krist</i>)	114
Cena města Zlína udělena (<i>Josef Jančář</i>)	115
Úmluva OSN o odstranění diskriminace žen (<i>Josef Jančář</i>)	223

Výstavy

Poslední století hrnčířské výroby bělniny a polokameniny v českých zemích (<i>Irena Štěpánová</i>)	46
Nové expozice v muzeích v přírodě a v památkově chráněných objektech lidové architektury na území Čech v roce 1994 (<i>Lubomír Procházka</i>)	46
Výstava lidové keramiky ve Valašském muzeu v přírodě (<i>Miroslav Válka</i>)	48
Olomoucká národopisná výstava ke stému výročí NVČ (<i>Miloš Melzer</i>)	162
Národopisná výstava 1995 v Národním muzeu (<i>Josef Jančář</i>)	163
Národopisná výstava československá a střední Čechy (<i>Irena Štěpánová</i>)	164
Výstava lidového (?) nábytku v paláci šlechticů (<i>Richard Jeřábek</i>)	165
Valaši slavili v Praze úspěch (<i>Lubomír Filip Piperek</i>)	167
Slovenský "Ludový odev a textili" (<i>Milan Urbanovský</i>)	220
Výstava k jubileu rožnovského muzea (<i>Jiřina Veselská</i>)	220
Strážnické výstavy (<i>Jarmila Paličková</i>)	222
Výstava v Starej radnici (<i>Milan Urbanovský</i>)	223

Festivally

Folklórní slavnosti Myjava 1994 (<i>Vlasta Ondrušová</i>)	105
40. folklórní festival Východná 1994 (<i>František Synek</i>)	105
Narodil se festival (<i>Vlasta Ondrušová</i>)	106
Strakonice 1994 (<i>Jan Krist</i>)	107
Luhačovičský festival podruhé (<i>František Synek</i>)	108
Jundrovské jablíčko (<i>Jan M. Krist</i>)	109
Chrudimské oslavy jubilea NVČ (<i>Jan Krist</i>)	168
Oslavy jubilea NVČ v Ostrově nad Ohří (<i>Jan Krist</i>)	169
Děti ze Slovácka ve Strážnici (<i>Věra Haluzová</i>)	171
Tvrdonice 1995 (<i>Jan Krist</i>)	172
Brněnsko tančí a zpívá 1995 (<i>Jan M. Krist</i>)	174
Slovácký rok v Kyjově (<i>Jan M. Krist</i>)	215
Dětský folklór v Kroměříži (<i>Alena Schauerová</i>)	216
Druhý ročník soutěže malých verbifů v Kunovicích (-pvk-)	217
Horňácké slavnosti (<i>Josef Jančář</i>)	218
V. uherskohradištský festival nástrojů lidové hudby (<i>Jiří Jilík</i>)	220

Živá tradice

Hody ve Skoronicích (Zpověď bývalého stárka) (<i>Josef Holcman</i>)	56
Sůtaž v točení keramiky pre Modranov (<i>Milan Urbanovský</i>)	177
Kyjov "olympijský" (<i>Josef Holcman</i>)	178

Semináře		Výstavní zpěvník Jana Pelára (<i>Věra Thořová</i>)	177
Seminář o lidové výrobě (<i>Miroslav Válka</i>)	42	Guberniální sbírka očima mého otce Karla Vetterla (1898-1979) (<i>Vladimír Vetterl</i>)	223
Problematika ochrany vesnických památek (<i>Věra Kovářů</i>)	43	Slovácký verbuňk (Odpověď na odpověď) (<i>Dušan Holý</i>)	227
Ohlasy na I. mezinárodní konferenci "Obuv v historii '94". (<i>Miroslava Štýbrová</i>)	44	Nad Jeřábkovou recenzí bibliografie Václava Frolce (<i>Věra Frolcová</i>)	228
XXII. etnomuzikologický seminář v Nitře (<i>Lucie Uhlíková</i>)	45	Ztráty a nálezy 2. Ještě k fotografiím z doby NVČ 1895 (R. J.)	229
Jubilejní kongres CIOFF v Malajsií (<i>Martina Pavlicová</i>)	110		
II. světový kongres a generální shromáždění mezinárodní organizace lidového umění I.O.V. (<i>Radomil Rejšek</i>)	174	Errata 9	
		Anomie aneb další bibliografie zpropadeně selektivní (Richard Jeřábek)	58
Recenze		Zamyšlení	
Usus magister est optimum (Zkušenost je nejlepším učitelem) (<i>Jan Rokyta</i>)	49	Folklor je, když ... (R. J.)	115
Valašské písničky VII. (<i>Karel Pavlišťík</i>)	50	Společenská kronika	
Edice Lidé města (<i>Alexandra Navrátilová</i>)	51	Ernö Kunt umřel (<i>Richard Jeřábek</i>)	41
Romské písně z Rakouska (<i>Dušan Holý</i>)	52	Za Petrom P. Švorcom (<i>Jarmila Paličková</i>)	230
D. Holý - C. Nečas: Aušvicate hi kher báro - Žalující píseň (<i>Jana Čubíková</i>)	53	Jaroslav Čech s odstupem 25 let (<i>Dušan Holý</i>)	231
Milan Švihálek: Za svědky minulosti (<i>Jarmila Pechová</i>)	53	Malá vzpomínka na R. Kynča a ještě menší recenze (<i>Dušan Holý</i>)	232
Dvakrát z Rakouska (<i>Richard Jeřábek</i>)	55	Ivan Dorovský šedesátiletý (<i>Jan Krist</i>)	233
Alice Gáborján: Szűruijasok (<i>Miroslava Ludvíková</i>)	55	Fotografická příloha	
Folklore in the identification processes of society (<i>Martina Pavlicová</i>)	56	Jan Šilpoch	25
Člověk uprostřed ekologické krize (<i>Martina Pavlicová</i>)	110	Fotografie, která nelže (<i>Břetislav Rychlík</i>)	25
K recenzi D. Holého na sborník Slovácký verbuňk v teorii a praxi (<i>J. M. Krist - K. Pavlišťík</i>)	111	Z archivu Ústavu lidové kultury	87
Svaté obrázky (R. J.)	111	Valašsko v dokumentární fotografii z doby Národopisné výstavy československé (<i>Richard Jeřábek</i>)	139
Oldřich Sirovátka: Jak pluli Hanáci přes moře a další rozpustilé pohádky z Čech a Moravy (<i>Miroslav Válka</i>)	111	Jubilejní padesátá Strážnice (<i>Lubomír Tyllner</i>)	215
Romové v České republice včera a dnes (<i>Dušan Holý</i>)	112		
Guberniální sbírka písní a instrumentální hudby z Moravy a Slezska z roku 1819 (<i>Jan Trojan</i>)	175	Seznam knih a časopisů z mezinárodní výměny publikací Ústavu lidové kultury ve Strážnici za rok 1994 (<i>Věra Zezuíová</i>)	61
Národopisné kresby Josefa V. Scheybala (<i>Lubomír Procházka</i>)	176		

OMLUVA

Uvádíme správné znění poznámek ke článku Martiny Pavlicové a Lucie Uhlíkové - Moravské lidové slavnosti na NVČ v Praze v korespondenci Lucie Bakešové a Leoše Janáčka.

10. Nedatovaný dopis je pod sign. B 1267 uložen v odd. dějin hudby MZM v Brně. Podobný nátlak však na Janáčka vyvíjeli i jiní. 29. července 1895 píše M. Urbánek ze Vsetína: "K řádnému provedení těchto slavností na národopisné výstavě v Praze dle Vašeho programu, abychom se jen poněkud řádně a slušně reprezentovali! mohli, máme za to a jsme pevně na základě zdejších obyčejů i zkušeností přesvědčeni, že nezbytně nutno jest, aby tyto naše národní slavnosti počtem asi 60 účastníků a 5 hudebníků provedeny byly. I dodáváme hned předem, velectěný pane řediteli, že kdyby nám nebyl náklad pro toliká osob povolen, zřekneme se vůbec účastenství [...] Kdybychom měli vedle velkého bohatstva a nádhery bohatého Hanáčka (...) snad co popelka zmizet, my kteří jsme tučci Hanáčku již na obelání výstavy ohromné oběti až do zakrvácení takměř donesli, tu raději bychom se o to nepokoušeli a napokusili." Je velice zajímavé, že mezi nezbytné výlohy pak Valaši vypočítali i "výlohy

agitační k přiměnění těchto lidí, aby se k těmto slavnostem a této výpravě vypravili, různé sprotivné lidem vliv majícím, zúčastněných na zverbování

Dopis je uložen ve fondech ÚF AV ČR pod sign. B 7.

11. Nedatovaný dopis je uložen v odd. dějin hudby MZM pod sign. B 42.
12. Dopis je uložen tamtéž pod sign. B 44.
13. Z korespondence je zřejmé, že tanečnickům bylo nutno na zkoušky chystat pivo a jiné občerstvení, muzikanti si pak téměř bez výjimky nechali za vše platit. Nechybí ani náznaky toho, že si lidé se zřejmým záměrem ušetřit pořídili na účet NVČ nové kroje, i když to nebylo vždy nutné.
14. Dopis z 12. dubna 1906 je uložen ve fondech ÚF AV ČR pod sign. B 1.
15. Dopis z 8. ledna 1895 je uložen v ÚL ve Strážnici. Martin Zeman (1854-1919), sběratel a přispěvatel F. Bartoše a L. Janáčka. Organizoval výpravu Horňácka na NVČ v Praze.

Ústav lidové kultury ve Strážnici vám nabízí:

<i>V. a V. Frolcovi a J. Pajer:</i> Primáš Slávek Volavý	20,-
<i>J. Pajer:</i> Svět lidové písně	20,-
<i>J. Jančář - M. Pavlicová:</i> Lidová hudba a tanec na jevišti (Slovácko a Hradišťan)	12,-
Bibliografie prací Zd. Jelínkové	10,-
Bibliografie prací A. Václavíka	5,-
Bibliografie prací J. Gelnara	5,-
Bibliografie prací R. Jeřábka	8,-
Bibliografie prací O. Sirovátky	10,-
Bibliografie prací V. Frolce	20,-
<i>Zdenka Jelínková:</i> Lidové tance z Bystřicka a Pernštejska, díl I., II.	30,-
Videokazeta Strážnice '91 - jeden a půlhodinový sestřih pořadů 46. ročníku MFF	200,-
Videokazeta Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska: díl VIII. - Valašsko, díl I. - Západní Čechy, díl II. - Jižní Čechy (k videokazetě jsou přiložena taneční skripta s popisy tanců)	300,-
Katalog výstavy Nástroje lidové hudby v Čechách, na Moravě a ve Slezsku	20,-
<i>D. Holý - C. Nečas:</i> Žalující píseň	50,-
Národopisná revue (do roku 1995 - 4 čísla v ročníku po 15,- Kč)	60,-
Národopisná revue (ročník 1995 - 4 čísla v ročníku po 25,- Kč)	100,-
Guberniální sbírka - sbírka 700 lidových písní z Moravy a ze Slezska z roku 1819	200,-
<i>J. Jančář:</i> Strážnická ohlédnutí (historie 50 ročníků MFF Strážnice, barevné a černobílé foto, 212 stran)	200,-

